

24. JANUAR 2020

KOMMUNDELPLAN NÆRING

PLANUTKAST

VESTVÅGØY KOMMUNE – NÆRNG PLAN OG UTVIKLING

Innhold

1	Forord	4
2	Bakgrunn.....	5
3	Planprosess	5
3.1	Om planlegging	5
3.2	Organisering.....	6
3.3	Fremdriftsplan	6
3.4	Kunnskapsinnhenting	7
3.5	Involvering.....	7
3.6	Bærekraft, folkehelse og samfunnssikkerhet	8
4	Planområde.....	8
5	Infrastruktur	10
5.1	Næringsareal.....	10
5.2	Vei.....	11
5.3	Flyplass.....	12
5.4	Havn	13
5.5	Bolig.....	14
5.6	Bredbånd	14
6	Innovasjon og utvikling	16
6.1	Utviklingstrekk	16
6.2	Føringer	18
6.3	Visjon, mål og strategier	19
7	Landbruk	20
7.1	Utviklingstrekk	20
7.2	Føringer	21
7.3	Mål og strategier	21
8	Sjømatnæring.....	23
8.1	Utviklingstrekk	23
8.1.1	Havbruk.....	23
8.1.2	Fiskeri	23
8.1.3	Lite utnyttede ressurser (LUR)	24
8.1.4	Foredelingsindustri.....	25
8.2	Føringer	25
8.3	Mål og strategier	25
9	Reiseliv	26
9.1	Utviklingstrekk	26
9.2	Føringer	29
9.3	Mål og strategier	30
10	Handel	31

10.1	Utviklingstrekk	31
10.2	Føringer	32
10.3	Mål og strategier	33

1 Forord

Med stort og smått er det registeret over 2.500 foretak i Vestvågøy kommune når denne planen blir vedtatt. Mange driver innen primærnæringene fiskeri og landbruk, men varehandel, tjenesteyting, bygg- og anleggsvirksomhet og foredlingsindustri er også store og viktige næringer. Mens primærnæringene har opplevd en nedgang i antall sysselsatte har reiselivsnæringen hatt en sterk vekst. Samlet sett har både privat og offentlig sektor hatt en god vekst i antall arbeidsplasser de senere år.

Mye av vår aktivitet og virksomhet har historisk knyttet seg til havet. Også i fremtiden vil havet ha stor betydning, og en god forvaltning og utvikling på dette området vil ha stor betydning for alle næringer på Vestvågøy.

Det er gründere og etablerte bedriftene som skaper utviklingen, men kommunen kan bidra til at det legges til rette for at ideer kan bli til innovasjoner og at næringslivets mål kan realiseres. I Kommuneplanens samfunnsdel - Næring- og verdiskaping er visjonen; *Alt kan være mulig!* Dette betyr at vi skal være åpne for nye tanker og ideer, og ha kunnskap og tilgang til gode hjelpere slik at ideene kan foredles til produkter, prosesser eller tjenester som markedet etterspør. Vi skal være engasjert og ha positive holdninger til de som ønsker å skape sin egen virksomhet eller videreutvikle sin bedrift.

Næringslivet på Vestvågøy skal være en sterk bidragsyter til bærekraftig samfunnsutvikling og god folkehelse. Vi har tro på at vekst og utvikling best oppnås gjennom samarbeid mellom offentlige og private organisasjoner, både i og utenfor regionen.

Lofoten har hatt en meget positiv utvikling i forhold til andre regioner i Nord-Norge når det kommer til å tiltrekke seg unge innflyttere. Dette må vi bygge videre på gjennom å sørge for at våre barn får en trygg oppvekst, god utdanning og kommer tilbake til et Lofoten med velfungerende kommunikasjoner, moderne helsevesen, yrende kulturliv og et variert arbeidsmarked. Slik bidrar vi til å sikre at bedriftene får den arbeidskraften de har behov for og at gründerånden spirer.

Fremtidig endringer i infrastruktur, vei og flyplass, vil gi nye vekstmuligheter ved at vi knytte oss tettere sammen som én bo-, arbeids- og serviceregion, og at det blir kortere vei til markedet og sentrale tjenester.

Vi ser sammenhengen med visjonen i Kommuneplanens samfunnsdel; *«Midt i Lofoten har vi robuste unga, god livskvalitet for alle og alt kan være mulig!»* og slagordet - *Stolt Lofoting!* Sammen med kommunedelplaner for **Kultur, Oppvekst og Helse og omsorg** skal kommunedelplan **Næring** være med å bygge opp under denne visjonen.

Kommunedelplan for næring setter mål og strategier for kommunens rolle i næringsarbeidet i Vestvågøy kommune. Dette er grunnlaget for arbeidet med handlingsplaner, aktivitetsplaner og budsjett.

Håvar Berg-Larsen
Kommunalsjef Samfunn og teknikk

2 Bakgrunn

Strategisk næringsplan, eller næringsmelding for Vestvågøy kommune, ble sist gjennomarbeidet i 2003. Landbruksplan er fra 2006 og Marin næringsplan kom i 2008. Gjennomgående betyr det at en ikke har oppdatert planverk for noen av næringsområdene i kommunen.

Som en del av kommunens planstrategi (2016-2019) startet arbeidet med ny plan for næringsutvikling og verdiskaping (kommunedelplan næring) høsten 2018.

Fundamentet for arbeidet er lagt i Kommuneplanens samfunnsdel; Hovedsatsing 4 *Næring- og verdiskaping*, og det årlige oppdaterte Utfordringsdokumentet som er en del av kunnskapsgrunnlag for planarbeidet.

3 Planprosess

I planprosessen er kunnskapsinnhenting og involvering sentrale elementer. Prosessen skal ende ut i et sluttresultat i form av en skriftlig plan, men på veien kommer det innspill og ny kunnskap som brukes umiddelbart i det daglige arbeidet.

3.1 Om planlegging

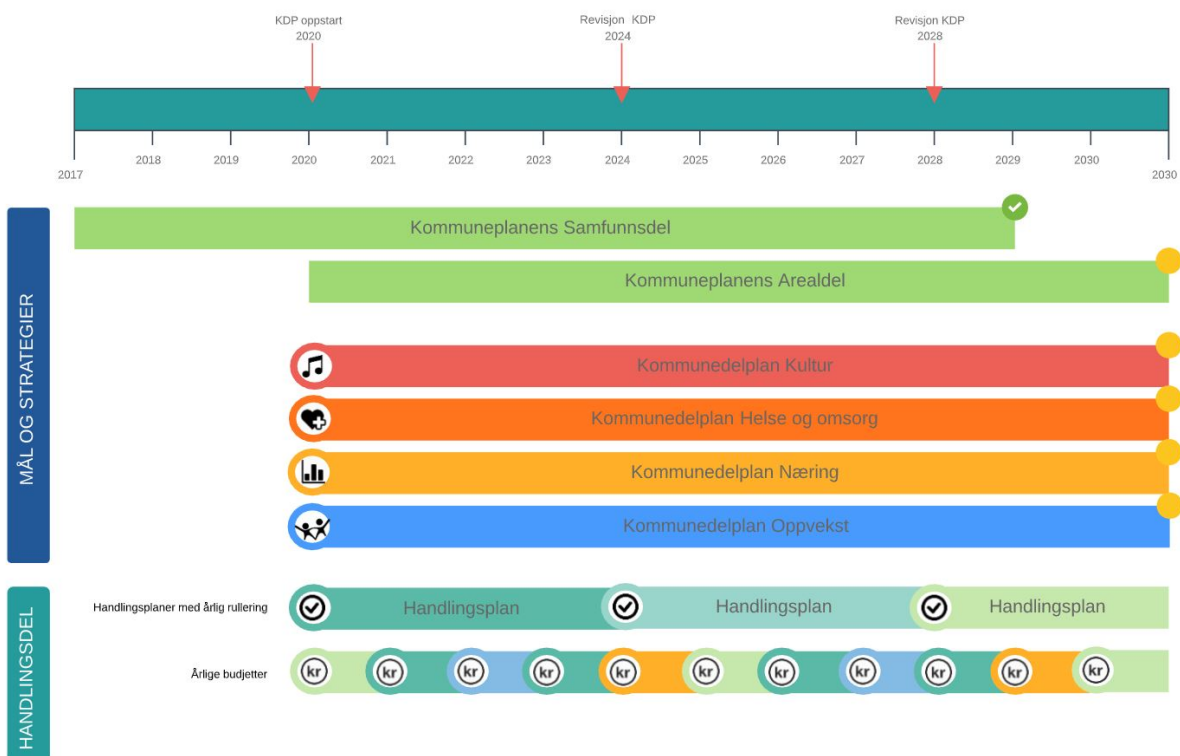
President Dwight D. Eisenhower holdt en tale i 1957 om offentlig planlegging hvor mange senere har hentet sitatet "*Plans are worthless, but planning is everything*". Utdypingen av dette er ikke at vi ikke skal ha planer å jobbe etter, men at forhold endrer seg, noen ganger brått, og da vil det at vi er trent på planlegging være avgjørende for om vi evner å takle de endringer som skjer.

I forhold til planprosessen for kommunedelplan næring (også forkortet KDP næring) ligger det stor egenverdi i å bli kjent med personer, bedrifter og deres syn på hvilke muligheter og utfordringer som finnes. Økt kunnskap og bedre relasjoner bedrift - bedrift og bedrift - kommune danner grunnlag for effektiv samhandling og vil bidra positivt i arbeidet med næringsutvikling i kommunen. Planleggingen skal knytte kunnskap til fremtidig handling.

Planen skal ha en horisont på 10 år, men skal revideres minimum hvert fjerde år. Endringer i samfunn, teknologi og trender skjer med høyt tempo og på næringsområdet kan mye ha forandret seg på fire år.

Kommuneplanens samfunnsdel er på næringsområdet svært detaljert og noen av de definerte strategiene er langt på vei forslag til konkrete tiltak. I prosessen har målet vært å tydeliggjøre og sammenfatte overlappende mål og strategier, og formulere nye, der dette har vært formålstjenlig.

Planen skal være med på å skape forutsigbarhet for kommunens arbeid på næringsområdet i årene fremover.

Figur 1 Kommunedelplanene i plansystemet (Modell: Sigve Olsen)

3.2 Organisering

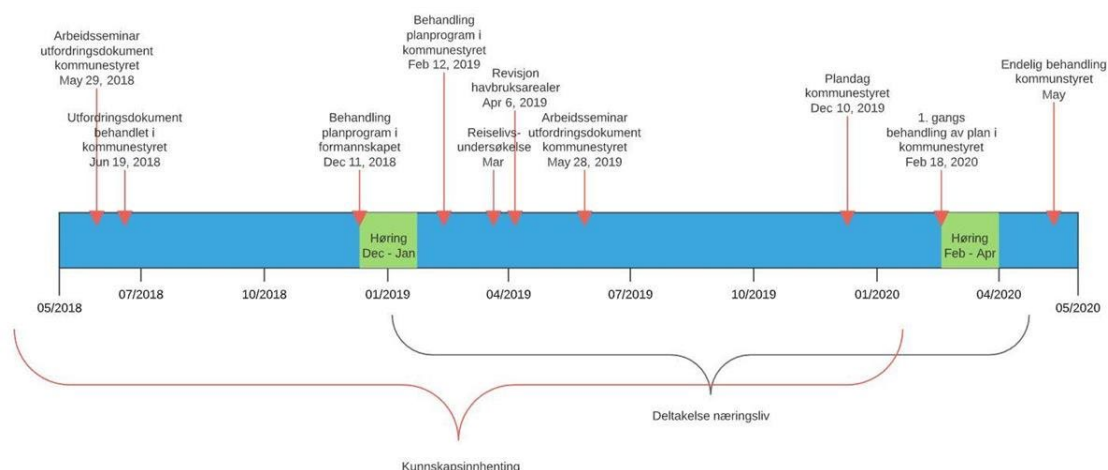
Prosjekteier for KDP næring er kommunalsjef for Samfunn og teknikk. **Styringsgruppe** har vært sammensatt av rådmannens ledergruppe, hovedverneombud, hovedtillitsvalgte fra Fagforbundet og Utdanningsforbundet. Formannskapet har vært **referansegruppe** for prosjektet og bidratt til den politiske forankringen av arbeidet. Planarbeidet er gjennomført av en **prosjektgruppe** bestående av tre fagpersoner på enhet for Næring plan og utvikling, med faglig bistand fra folkehelsekoordinator, arealplanlegger og representant fra vernetjenesten. Næringssjef har vært **prosjektleder**.

3.3 Fremdriftsplan

Planprogrammet for kommunedelplan næring ble, sammen med tre andre kommunedelplaner, behandlet i formannskapet 11. desember 2018, med påfølgende 6 ukers høring med frist 23. januar 2019. Ved fristens utløp var det kommet inn én merknader til planprogrammet. Dette var fra Sametinget som minnet om deres planveileder.

Formannskapet behandlet planprogrammet 6. februar i sak PS 008/19, hvor handel ble foreslått tatt inn som et tema i planen. Planprogrammet ble vedtatt i kommunestyret 12.02.2019 i sak PS 011/19.

Før formell oppstart av planarbeidet har det vært jobbet med kunnskapsinnhenting (se fig.2).

Figur 2 Planprosessen (Modell: Sigve Olsen)

3.4 Kunnskapsinnhenting

Det er hentet relevant informasjon innen temaområdene fra regionale planer, offentlig tilgjengelig statistikk, pågående eller gjennomført prosjekter i regionen, og gjennom løpende kontakt med næringslivet og fagpersonell.

Det er gjennomført to egne prosjekter for kunnskapsinnhenting; revisjon av havbruksarealene i Vestvågøy kommune og en reiselivsundersøkelse.

Norconsult/Akvaplan-niva gjennomførte i perioden januar - mars 2019 en revisjon av havbruksarealene i Vestvågøy i forbindelse med ny arealplan. Revisjonen er svært relevant også for næringsplanarbeidet innenfor temaområdet havbruk. Vurderingene er gjort for matfiskproduksjon av laks, levendelagring av torsk, samt egnethet for produksjon av lite utnyttede arter som tang og tare og skjelldyrking. [Revisjonsrapporten](#) er et faggrunnlag for planforslag til arealplanen.

Lofoten Matpark gjennomførte i perioden februar - april 2019 en [reiselivsundersøkelse](#) på Vestvågøy på vegne av Vestvågøy kommune. Målet var å få en detaljert oversikt over tilbudet, planer og behov i næringa. Reiselivsnæringa er sterkt voksende og datamaterialet vil både brukes i forbindelse med plan- og utviklingsarbeid og som oversikt for kommunens turistinformasjon.

3.5 Involvering

Næringsområdene har medvirket direkte gjennom temamøter om planen. Parallelt har det også vært en løpende prosess hvor kunnskap og innspill er hentet gjennom egne og eksterne fagseminarer, møter og samtaler med næringsutøvere, kontakt med kunnskapsorganisasjoner og interesseorganisasjoner. Vest-Lofoten næringsforening og Vestvågøy Landbruksforum har vært aktive bidragsytere i prosessen.

Det er ført en løpende [logg med referater fra de aktiviteter som er gjennomført](#).

3.6 Bærekraft, folkehelse og samfunnssikkerhet

Bærekraftig utvikling er et overordnet mål for samfunnsutviklingen både lokalt, nasjonalt og globalt. En bærekraftig utvikling krever at vi jobber med tre dimensjoner: miljø og klima, økonomi og sosiale forhold. For å nå dette målet er et effektivt folkehelsearbeid en av forutsetningene.

Folkehelse og bærekraft synliggjør muligheter og utfordringer som ingen fagområder eier alene. Derfor henger også de kommunedelplanene for oppvekst, kultur, næring, og helse og omsorg sammen. Inkludering og samskaping er felles løsninger som binder planene sammen.

I arbeidet med å sikre en bærekraftig samfunnsutvikling har FN, i samarbeid med medlemslandene, etablert [17 bærekraftsmål](#) med konkrete delmål og tilhørende måleindikatorer. I Norge har vi en bred forståelse av folkehelse i tråd med internasjonale føringer. Arbeidet rettes mot hele befolkningen, ikke bare mot utsatte grupper, og det kreves samlet innsats fra alle samfunnets sektorer, også privat næringsliv.

Næringslivet på Vestvågøy spiller en sentral rolle for en bærekraftig samfunnsutvikling og for helsen og trivselen til folk. Det å ha en trygg jobb som man trives i er en grunnpilar for den enkelte person helse og for tryggheten i familiene. Bærekraftsmålene er mange, men det er noen som er tydeligere for oss og som vi i større grad kan ha påvirkning på her i Lofoten.

Figur 3 Forslag til relevante bærekraftsmål for næringslivet i Lofoten (Kilde: Plandag Vestvågøy kommune 3/6-19)

Vestvågøy kommune skal jobbe for å implementere samfunnssikkerhet og beredskap i den helhetlige planleggingen sin. I Handlingsplanen, der mål og strategier fra KDP næring omsettes til tiltak, skal vi vurdere hensyn til samfunnssikkerheten i tiltakene som foreslås.

4 Planområde

Nordland fylkeskommunes innovasjonsstrategi for perioden 2014-2020 har hatt fokus på tre næringsområder; kraftforedlende industri, opplevelsesbasert reiseliv og sjømatproduksjon. En viktig del av strategien er å bruke ressursene innen disse områdene, hvor Nordland har særlige fortrinn, til utvikling av ny næringsvirksomhet, beslektet med den eksisterende. Målet er å skape nye muligheter for verdiskaping basert på eksisterende kompetanse og i samarbeid med forsknings- og utdanningsmiljøer (FOU).

Valg av tema i planen gjenspeiler våre naturgitte forutsetninger og eksisterende kompetanse som kan benyttes i innovasjon og utvikling. To av områdene er sammenfallende med Nordland fylkes fokusområder.

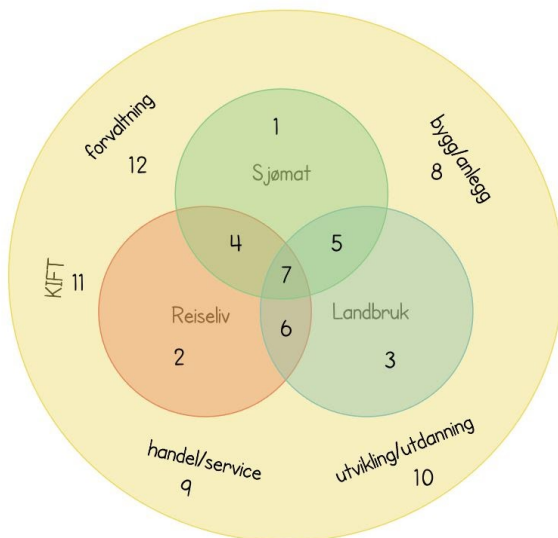
Sjømat og **landbruk** er næringsområder hvor Vestvågøy kommune er stor, historisk sett har vært sterk, og hvor vi har god kompetanse og tydelige fortrinn vi kan bygge videre på.

Reiseliv er en vekstnæring i Lofoten og et satsingsområde regionalt og nasjonalt. På dette området er vi i en tidlig utviklingsfase på Vestvågøy Vi i har en natur og kultur som gir

muligheter til betydelig vekst. Internasjonale trender for turisme forteller at kundegrunnlaget er tilstede. Profesjonalisering av reiselivet og god besøksforvaltning vil være stikkord fremover. Sjømat, landbruk og reiseliv står i hovedsak for eksportinntektene til regionen og er i stor grad med på å påvirke samfunnsutviklingen og utviklingen i andre næringer.

Leknes er et av ti regionsenter i Nordland og del av Nordland fylkes regionale satsning for utvikling av by- og regionsenter. I tillegg er Leknes et skole- og handelssentrum. **Handel** er en betydelig næring på Vestvågøy og sysselsetter mange. Handelsmønstre skifter, konkurransen fra netthandel er stor og strukturelle endringer gjør at næringa må utvikle seg, finne sine nisjer og utvikle tilbud som er attraktive.

Vår evne til å jobbe med **innovasjon og utvikling** innen alle næringsområder vil være avgjørende for om nye bedrifter skapes og om eksisterende bedrifter lykkes på Vestvågøy. Dette blir derfor også behandlet som tema i planen.

Figur 4 Plantema med utviklings-/innovasjonsområder (Modell: Sigve Olsen)

Figuren over viser hovedtemaene i planen relatert til øvrig næringsliv, skole og offentlig forvaltning. Forkortelsen KIFT står for kunnskapsintensive forretningsmessige tjenester. Forvaltning og kunnskaps- og servicetjenester er grunnleggende for produksjonen av eksportprodukter eller -tjenester symbolisert med de tre ringene i midten. I skjæringspunktene (nummerert 1 - 12) er det mulighet for samhandling, innovasjon, og utvikling av prosesser, tjenester og produkter.

Oppsummert har planen fokus på temaområdene:

- Innovasjon og utvikling
- Sjømat
- Landbruk
- Reiseliv
- Handel

Disse områdene drøftes videre i planen og det defineres mål og strategier for hvert område. Som en innledning til dette er det først en gjennomgang av noen sentrale forhold knyttet til infrastruktur, som i stor grad påvirker næringslivets utviklingsmuligheter. Det er ikke knyttet mål og strategier i denne planen til infrastrukturområdene da dette i stor grad inngår i andre planer på kommunalt eller nasjonalt nivå.

5 Infrastruktur

Alt næringsliv er avhengig av god infrastruktur i form av arealer og muligheter for effektiv transport og kommunikasjon. Innenfor områdene vei og flyplass vil det i løpet av de ti neste årene kunne bli gjennomført store utbyggingsprosjekter. Videre er noe av de mest sentrale utviklingstrekkene på infrastrukturområdet belyst.

5.1 Næringsareal

Ny arealplan, som er under utarbeidelse, skal tilrettelegge for havbruksareal og næringsareal på land til arealkrevende næring og til arbeidsplassintensive virksomheter.

Kommuneplanens arealdel ble sist revidert i 2008. Mange år har gått siden da og det har derfor vært prioritert å få:

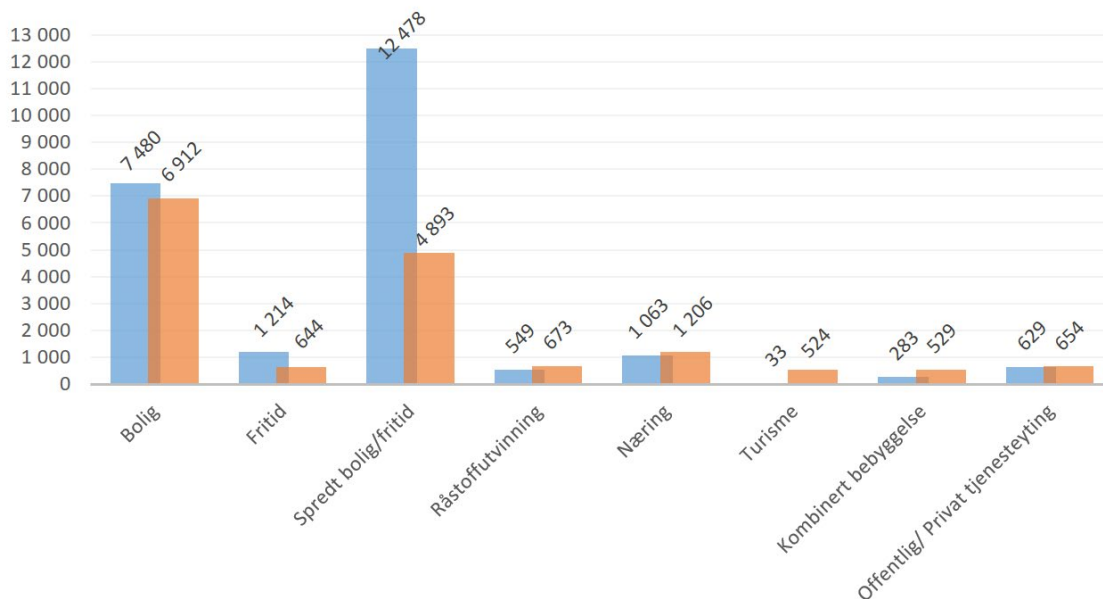
- oppdatert arealplankart
- oppdatert bestemmelser etter ny Plan- og bygningslov 2008
- tatt inn ønsket framtidig arealbruk; bolig, næring, natur- og kulturmiljø etter innspill om arealbehov til/fra innbyggere og næringsutøvere
- god planforankring i administrativ og politisk ledelse
- fremtidig reduksjon av dispensasjonssøknader
- tatt inn hensynssoner som viser prioritert bruk og hensyn: landskap, naturmiljø, kulturmiljø, landbruk og framtidige byggeområder

Næringslivet og andre har kommet med mange spennende forslag til utviklingstiltak knyttet til privateide områder. Noen er tatt inn i arealplanforslaget, andre må vente på oppstart av byplan for Leknes i 2020.

I regnskapet for areal til næring inngår formålene; *Næring*, *Turisme* og *Råstoffutvinning*. Formålene *Offentlig/Privat tjenesteyting* og *Kombinert bebyggelse* kan også ha næringsrettede tiltak, som vil fremgå av bestemmelsene for området.

I vår sammenheng er råstoffutvinning det samme som masseuttak. Det er gjort gjennomgang av masseuttak i kommunen og gjennomført behovsundersøkelser hos entreprenørene.

Turisme - Fritids- og turistformål er et nytt arealformål i ny Plan- og bygningslov og gjelder kommersiell utnyttelse og utleie. Svært mange av innspillene i arealplanprosessen knytter seg til ønske om endring til dette formålet.

Figur 5 Arealregnskap Vestvågøy - sammenligning gammel arealplan (blå) med forslag på 2. gangs høring (orange). (Kilde: arealplanarbeidet)

Havbruksarealene ligger ikke inne i arealregnskapet som vist i figuren over. Det er gjennomført revisjon av havbruksarealene, hvor 22 områder er pekt ut som mulige for oppdrett. Etter innsigelser fra offentlige myndigheter ble tre av områdene tatt ut fra forslaget og 19 områder gikk til andre gangs høring.

Det er en økning i areal for næring slik det ligger i gjeldende forslag til ny arealplan. Endelig behandling skal skje våren 2020. Tilbakemeldinger fra næringsforeningen og henvendelser fra næringsaktører viser at det fortsatt behov for mer areal til næring, særlig sentralt beliggende og opparbeidede tomter. Kommunen har per desember 2019 ikke flere næringstomter igjen for salg. Det er pågående arbeid for flere tomter i Storeidøya, og noe i Mjåneset og i kommende byplan vil flere næringsområder kunne avsettes.

5.2 Vei

Kortere kjøretid mellom Vest- og Øst-Lofoten vil ha stor betydning for næringslivet på flere måter, både gjennom sparte tidskostnader for person- og godstransport og større mobilitet i arbeidsmarkedet.

Samferdselsdepartementet ga i 2014 Statens Vegvesen i oppdrag om å utarbeide en [konseptvalgutredning \(KVU\) for E10 Fiskebøl - Å](#) i forbindelse med utarbeidelse av Nasjonal Transportplan NTP 2014-23. Planene for vei knyttes opp mot valg av flyplassløsning for Lofoten, og på dette tidspunktet var Gimsøy eneste alternativet. I september 2015 ble forslaget levert Samferdselsdepartementet og [anbefaler tiltak som kan korte inn E10 gjennom Lofoten med 24 kilometer fra dagens 160 kilometer](#). Dette innebærer redusert reisetid:

- Svolvær – Leknes fra 67 til 38 min (sparer 29 min)
- Fiskebøl – Svolvær fra 30 til 24 min (sparer 6 min)
- Leknes – Moskenes fra 55 til 45 min (sparer 10 min)

- Det er ikke noe annet sted i Nord-Norge hvor det ligger bedre til rette for å lage en ny region enn mellom byene Svolvær og Leknes. Å kutte avstandene i Lofoten er derfor et hovedmål ved siden av å gjøre vegen tryggere, uttaler strategisjef i Statens vegvesen Region nord.

Opprinnelig plan for en helhetlig Lofotpakke var Stortingsvedtak NTP 2018-2029 våren 2017 med oppstart av mindre prosjekter, eks. Skredsikring fra 2018, og igangsettelse av større prosjekter fra 2022. Dit er vi ikke kommet, og i Nasjonal transportplan 2018-2029 legges det opp til en utbedring av eksisterende vei (i siste del av planperioden) og ikke vegvesenets anbefalte korteste strekning. Gimsøy er ikke lenger et alternativ for plassering av ny storflyplass, derimot Leknes.

Statens vegvesen har i høringsuttalelse til kommuneplanens arealdel kommet med krav om at det blir tatt inn hensynssoner for fremtidig infrastruktur. Dette er lagt inn og er tilgjengelig i kommunekartet.

Lofotrådet jobber med synliggjøring av samfunnsmessig effekt av redusert reisetid mellom regionsentrene Svolvær – Leknes (LR-sak 37/18). Menon Economics leverte desember 2019 en utredning av andre samfunnsmessige virkninger for næringsliv, samfunnsliv og offentlige virksomheter om reisetid mellom Svolvær og Leknes reduseres fra dagens tid på 1 time og 5 minutter, til reisetid under 40 minutter. Vestvågøy og Vågan kommune finansierer dette arbeidet sammen med Lofotrådet og Nordland fylkeskommune.

Menon Economics rapport "[Andre samfunnsmessige virkninger av utbedret E10 Svolvær-Leknes](#)" peker på at som følge av den sterke veksten i reiseliv og sjømatnæringen i perioden 2013-2018 er årlig trafikkvekst betydelig større enn det som ligger til grunn i Statens vegvesens konseptvalgutredning. Derav er også beregnet trafikantnytte og reduserte ulykkeskostnader høyere enn i tidligere beregninger. Det anbefales at det gjennomføres en ny samfunnsøkonomisk analyse med nytt modellapparat og oppdatert trafikkgrunnlag. Det pekes også på at dersom ny flyplass i Lofoten besluttes å bygges vil dette også kunne påvirke nytten av en utbygging av E10. Derfor anbefales det å se dette i sammenheng.

5.3 Flyplass

Avinor har gjennom et omfattende prosjekt gjort vurderinger av vær- og operative forhold ved ulike lokaliseringer for en ny storflyplass i regionen. I den sammenheng er 11 ulike lokaliseringer vurdert. I oktober 2019 gjenstod det fire mulige alternativer:

- Nullalternativet er at det ikke gjøres noe med eksisterende lufthavner siden den nye Hålogalandsveien gjør reiseveien til Evenes kortere.
- Alternativ 1 er storflyplass på Stokmarknes, nedleggelse av Svolvær lufthavn og veikonsept mellom Svolvær og Skagen ved Stokmarknes.
- Alternativ 2 er storflyplass på Leknes, nedleggelse Svolvær lufthavn og veikonsept mellom Svolvær og Leknes.
- Alternativ 3 er også uendret flyplass-struktur, og veikonsept mellom Leknes og Fiskebøl og ny kryssing av Tjeldsundet.

23. januar 2020 la Avinor og Statens vegvesen frem sin rapport; [Framtidig transportløsning for Lofoten, Ofoten og Vesterålen](#), som anbefaler alternativ 2, med storflyplass på Leknes og ny trasé for E10 mellom Svolvær og Leknes med 43 minutters kjøretid. Dette vil gi den største samfunnsmessige nytten for næringsliv og befolkningen. Anbefalingen legges frem for Samferdselsdepartementet og blir en del av grunnlaget for den kommende Nasjonale Transportplan (NTP) for perioden 2021-2033.

Dersom ny flyplass kommer inn i NTP og blir realisert vil dette ha svært stor betydning for næringsliv og samfunnsutviklingen i Lofoten og vil måtte medføre revidering av planer på mange områder. Vågan næringsforening og Vest-Lofoten næringsforening jobber sammen for realisering av anbefalte transportløsning.

5.4 Havn

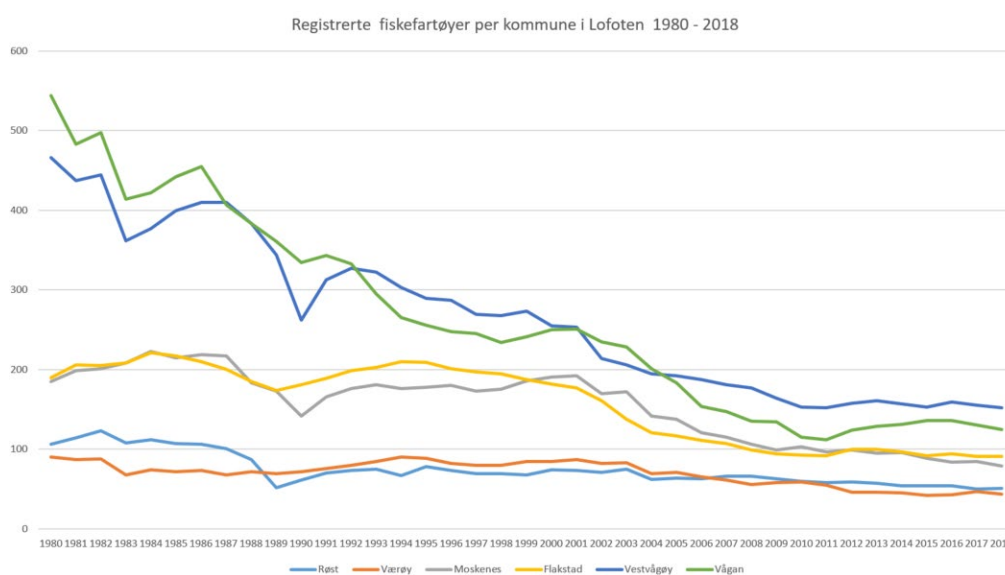
Vestvågøy havnedistrikt og Flakstad havn samarbeider under navnet [Lofoten Havn](#), hvor Flakstad har 5 havner og hvor Vestvågøy havnedistrikt omfatter totalt 14 havner, fra små havner til store fiskeri- og cruisehavner. Kommunen har 12 kommunale kaier, som til sammen utgjør i overkant 600 meter kai. Drift av havn er selvfinansierende gjennom kommunale anløpsavgifter og kaivederlag.

Midt på 80-tallet kom de første cruiseskipene inn Buksnesfjorden og ble starten på den økende interessen for Lofoten som turistmål. Statistikken viser at Lofoten/Leknes på det meste har hatt over 80 anløp pr år, men de siste årene har det ligget på rundt 50 anløp til Leknes havn. Til sammenligning hadde Bergen over 330 anløp i 2018.

Leknes havn er Nord Norges tredje største cruisehavn etter Tromsø og Nordkapp. Selv om Leknes havn kan ta imot flere passasjerer, har VVK havn satt 4000 passasjerer pr. dag som maks antall. Dette for å gi bedre opplevelser for de besøkende. For å unngå for stor samtidig belastning på veier og utfartssteder jobbes det med anløpsplanlegging slik at man unngår å komme over 4.000 pr dag.

Flere turistanlegg har utviklet tjenester som er tilpasset bussgrupper fra skipene. En større andel av passasjerene har ikke kjøpt utflukter på forhånd sammenliknet med tidligere. Disse etterspør tjenester lokalt i havna og på Leknes. Dette skaper nye utfordringer og forretningsmuligheter i dette segmentet.

Summerer vi for 2018 antall aktive fiskere som hovedyrke (275) og antall registrerte fiskefartøyer (152) er Vestvågøy landets nest største fiskerikommune, bare Tromsø er større.

Figur 6 Utviklingen perioden 1980-2018 i antall fiskefartøyer i Lofoten (Kilde: Fiskeridirektoratet)

Antall fartøyer er sterkt redusert siden 1980 frem mot 2010. Herfra flater nedgangen ut og det er relativt stabilt frem til i dag. Liggeplass og servicetjenester i havna er avgjørende for at fiskeflåten skal velge Vestvågøy som ligge- og landingssted. Det er viktig for Vestvågøy å kunne tiltrekke seg fiskeflåten og det er derfor fokus på utviklingen av fiskerihavnene.

Vestvågøy har fiskerihavner på yttersida (Tangstad, Eggum, Vestresand og Kleivan) og på innersida (Ballstad, Ure, Steine og Stamsund).

Det ligger mange utviklingsmuligheter for Vestvågøy i havnene. For å realisere muligheter i Ballstad havn har det i flere år vært jobbet med planer for utdyping. Som følge av regionreformen og fylkeskommunenes overtakelse av ansvaret for fiskerihavnene fra 1/1-2020 knytter det seg stor usikkerhet til når dette kan la seg realisere.

Det grønne skiftet og mål om utslippsreduksjoner fra cruiseskip og fiskeflåten underbygger behov for elektrifisering og ny teknologi i havnene. Om noen få år vil vi kunne se at havnene også blir knutepunkt for leveranser av energitjenester til landtransport.

5.5 Bolig

Tilgang på boliger er viktig for utvikling av næringslivet på Vestvågøy og planverket i Vestvågøy kommune innenfor bolig er modent for revisjon. I forslag til planprogram for 2020-2024 er det foreslått å utarbeide en boligplan. Dette skal være et styringsredskap som angir mål, tiltak og prioriteringer for kommunens boligpolitikk. Planen skal bidra til større effektivitet og mer samkjørt boligforvaltning, samt gi grunnlag for samarbeid med befolkning og aktører i boligmarkedet.

Status kommunale tomter for salg desember 2019:

- Vestvågøy kommune har ledig 6 tomter på Folkneset, 2 på Tangstad, 5 på Vestresand, 1 i Sennesvik. Det jobbes med å tilrettelegge for flere kommunale tomter i Stamsund og Gravdal (Haug syd).

Status private utbyggere:

- Private aktører har boligtomter for salg, særlig på Leknes og omegn
- Det er stor aktivitet, og private utbyggere jobber med å tilrettelegge for flere nye felt.
- Planavdelingen i Vestvågøy kommune melder om høy aktivitet på plansiden.

Næringslivet har signalisert ønske om:

- Gjennomgangsboliger
- Sesongansatte trenger midlertidig bopel
- Mange ønsker å leie en periode før de kjøper/bygger egen bolig
- Meget viktig å ha tilstrekkelig boligtilbud i forhold til rekruttering

Det bygges ca. 60 boliger hvert år i Vestvågøy og arealer avsatt til boligbygging kan med dagens vekst ivareta kommunens behov i over 20 år fremover. Det er viktig at det i utbyggingsplaner tas høyde for næringslivets behov for boliger til leie i kortere og lengre perioder.

5.6 Bredbånd

Både landbruk, reiseliv og sjømatnæringa er distriktsnæringer og er plassert utenfor de mest sentrale strøk. Derfor er god bredbåndsdekning i utkantene på Vestvågøy avgjørende for videre vekst og bolyst.

Definisjonen på høykapasitetsbredbånd er ifølge Nkom et nett som kan levere 30 Mbit/s nedlastingshastighet og 10 Mbit/s opplastingshastighet. Dette er mulig å oppnå med kobberlinjer, men abonnenter i dag etterspør hastigheter som bare er realistisk å oppnå over fiber (100-1000 Mbit/s ++)

Det er satt av fem millioner i 2019 og fem millioner i 2020 til å gi utkanter i kommunen bredbånd. Den siste avtalte utbyggingen gjennomføres av Lofotkraft Bredbånd i 2020 (rødt område i figur nedenfor).

Figur 7 Kart over utbygging av bredbånd i Vestvågøy (Kilde: Vestvågøy kommune IKT)

Det gjenstår fremdeles en del områder i kommunen som ikke har mulighet for bredbånd over fiber eller kobber. Dette er steder med ganske liten befolkningstetthet, og løsningen på mange av disse stedene blir sannsynligvis mobilt bredbånd (4G/4G+), da en fiberutbygging vil utløse et relativt stort tilskudsbehov per innbygger. Det leveres alt i dag mobilabonnementer der en har tilnærmet ubegrenset bruk av datatrafikk, og når utbyggingen av 5G kommer i gang forventes det at denne typen abonnementer kommer til å bli vanlig. Hastighet og kapasitet vil med 5G mobilt bredbånd kunne måle seg med det en i dag får over fiber.

Kommunen har satt av midler for å fortsette utbyggingen også i 2021, og hvilke av de gjenstående områdene som skal prioriteres vil bli avgjort i løpet av våren 2020.

6 Innovasjon og utvikling

Innovasjon og utvikling behandles som eget tema i planen og vil favne over all næringsvirksomhet på Vestvågøy. En del generelle utviklingstrekk og føringer er samlet i dette kapitlet.

6.1 Utviklingstrekk

Kommuneplanens samfunnsdel 2017 - 2019 formulerer kommunens ambisjoner på næringsområdet slik:

“Vestvågøy kommune skal være en aktiv utviklingsaktør, og det skal samarbeides med både lokale og eksterne partnere for å skape muligheter i hele kommunen. Lokalsamfunnets evne til å skape og sikre varige arbeidsplasser er en viktig verdi og egenskap for kommunen. Å videreutvikle eksisterende virksomheter og næring er viktig, men det vil være sentralt å bidra til reiselivsutvikling og naturbaserte opplevelser”.

Det å skape og holde på arbeidsplasser er et hovedmål og i perioden fra 2015 har det sett slik ut fordelt på næringsområder:

	2015	2016	2017	2018	Trend
Jordbruk, skogbruk og fiske	411	387	407	417	
Bergverksdrift og utvinning	33	27	29	27	
Industri	332	396	456	349	
Elektrisitet, vann og renovasjon	61	64	61	62	
Bygge- og anleggsvirksomhet	596	615	638	657	
Varehandel, reparasjon av motorvogner	637	643	652	680	
Transport og lagring	276	283	269	270	
Overnattings- og serveringsvirksomhet	138	126	149	175	
Informasjon og kommunikasjon	37	30	32	32	
Finansiering og forsikring	23	20	19	19	
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	187	203	197	218	
Forretningsmessig tjenesteyting	142	139	169	172	
Off.adm., forsvar, sosialforsikring	244	233	232	250	
Undervisning	476	512	518	516	
Helse- og sosialtjenester	1459	1499	1498	1455	
Personlig tjenesteyting	161	157	183	182	
Uoppgitt	47	32	39	44	
Total sysselsetting	5260	5366	5548	5525	
Befolkning	11198	11294	11397	11480	

Figur 8 Sysselsatte etter næring og befolkning i Vestvågøy 2015 - 2018 (Kilde: SSB 07984)

Tabellen over viser utviklingen i sysselsettingen fra 2015 som viser en god økning til 2017 for så å falle svakt i 2018. Flere innbyggere, økning i reiselivet og betydelig byggevirksomhet i perioden slår positivt ut på antall ansatte i varehandel, overnattings- og serveringsvirksomhet og bygg- og anleggsvirksomhet.

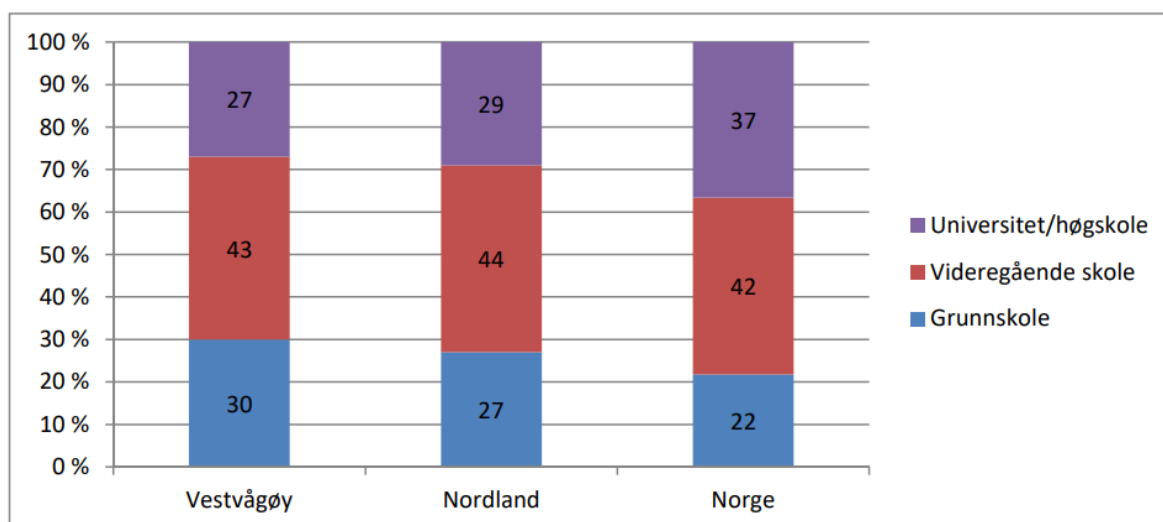
Bedriftene lever av det som er igjen på bunnlinja og antall ansatte er ikke et måltall for økonomisk suksess. For en kommune er inntektene i stor grad knyttet til innbyggertall, og arbeidsintensive virksomheter med mange ansatte er derfor positivt for en kommunene.

Det er sterk konkurranse om innbyggere, råvarer, arbeidstakere og kunder. Både innen kommuneorganisasjonen og næringslivet i Vestvågøy er det derfor behov for kontinuerlig utvikling og innovasjon. Begrepet innovasjon er urgammelt og stammer fra gresk; "innovare" - å skape noe nytt. Først når en idé eller løsning kommer til praktisk anvendelse og skaper verdi for brukere eller kunder kan vi kalle det for innovasjon. Alle organisasjoner har fokus på utvikling i det daglige, men har vi nok fokus på innovasjon? På lang sikt er innovasjon nøkkelen til virksomheters og en nasjons konkurransevne og bærekraftige vekst. Det er viktig at bedrifter, næringsutviklere og kommunen jobber målrettet for å stimulere til innovasjon i privat og offentlig sektor.

Vårt fokus på å tiltrekke eller utvikle kunnskap vil være avgjørende for vår innovasjonsevne. Kommunen og næringslivet på Vestvågøy etterspør fagarbeidere og høyere utdannet personell. Å utvikle Vestvågøys attraktivitet som bo- og arbeidssted og jobbe aktivt med rekruttering blir svært viktig i årene som kommer.

Kunnskapsintensive forretningsmessige tjenester (KIFT) omfatter bl.a. juridiske-, design-, media- eller økonomiske tjenester til forretningslivet. Dette er bymessige vekstnæringer og gjerne regionale kompetansemiljø som rekrutterer høyt utdannede. Regnskapskontorene er inne i en utvikling fra å kun føre regnskap til å bli helhetlige leverandører av rådgivningstjenester og teknologiske løsninger for løpende drift og forretningsutvikling. De senere år er det etablert film- og medietjenester på Vestvågøy. Innenfor arkitekttjenester har Vestvågøy fått tilført kompetanse som har blitt brukt til visualisering og prosjektering av flere spennende byggeprosjekter. Det er viktig å stimulere til lokal etablering og utvikling av slike tjenester, som også kan selge kompetanse ut av kommunen. Arbeidsplasser innen dette segmentet tiltrekker seg unge, høyt utdannede mennesker, gjerne lofotinger som ønsker å flytte hjem igjen.

Andelen med universitets/ høyskoleutdanning er lavere i Vestvågøy enn i fylket og i landet for øvrig og dette blir trukket frem som en viktig utfordring for næring og verdiskaping.

Figur 9 Høyeste fullførte utdanningsnivå for personer 25 år og over (2017) (Kilde: Kommunehelse statistikkbank)

Det er i hovedsak ikke tilbud om høyere utdanning på Vestvågøy. Unntaket er Nord Universitet, Campus Lofoten/Vesterålen med fem fagpersoner på Leknes. De organiserer lokal grunnutdanning innen sykepleie og nasjonale videreutdanninger innen helsefag. De ansatte driver også forskning. Den første doktorgradsdisputasen ble gjennomført på Leknes i

2017, og to andre ansatte er i gang med sine doktorgradsprogram. Det har vært jobbet med et initiativ kalt "Campus Lofoten" mellom Nord Universitet, Nordland fylkeskommune v/Vest-Lofoten videregående skole og Vestvågøy kommune, men dette har ikke ført frem.

Alle trenger vi noen gode hjelpere, også gründere og etablert næringsliv. Det er flere utviklingsaktører i kommunen og regionen som jobber med å bistå nye etablerere og tilbyr tjenester til bedrifter som ønsker å utvikle seg videre. Vest-Lofoten har også en aktiv næringsforening og det er flere bedriftsnettverk som jobber for næringsutvikling i kommunen. Det er viktig for kommunen å jobbe for en bedre koordinering av tjenestene til næringslivet på Vestvågøy og støtte opp om nettverk som fremmer innovasjon.

Lofoten kunnskapspark startet som en idé i 2013 etter krav fra fylkeskommunen om bedre samhandling og koordinering mellom opplærings-/utviklingsaktører i Lofoten. Vestvågøy har vært aktivt med i arbeid for om mulig etablere en slik organisasjon. Rammebetingelsene har i ettertid forandret seg ved at Kunnskapsparkprogrammet i SIVA går ut. Det som videreføres er Næringshageprogrammet, som Egga Utvikling administrerer i regionen, og Inkubatorprogrammet, som administreres av Inkubator Salten/Kunnskapsparken i Bodø og hvor både Egga Utvikling og Lofoten Matpark er partnere i vår region.

6.2 Føringer

[FNs 17 bærekraftsmål](#) skal ligge til grunn for utviklingsarbeidet i Vestvågøy kommune. En bærekraftig utvikling krever at vi jobber med tre dimensjoner: miljø og klima, økonomi og sosiale forhold.

- Miljødimensjonen av bærekraftig utvikling handler om å ta vare på naturen og klimaet som en fornybar ressurs for mennesker, å se naturens egenverdi, og at samfunnet tilpasser seg klimaendringene.
- Den økonomiske dimensjonen handler om å sikre økonomisk trygghet for bedrifter, mennesker og samfunn, og å sørge for økonomisk langsiktighet og forsvarlighet.
- Den sosiale delen av bærekraftig utvikling handler om å sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for sin livskvalitet. Sosial bærekraft har tette forbindelser til folkehelseperspektivet. For Vestvågøy er utenforskap den største utfordringen for innbyggeres livskvalitet, men utenforskap utfordrer også samfunnsøkonomien, både verdiskaping og kommunale utgifter. Kommunesamfunnet må jobbe bredt og tverrfaglig med inkludering for å forebygge at mennesker står utenfor sosialt liv, skolegang, og arbeidsliv.

For å nå bærekraftmålene er et effektivt folkehelsearbeid en av forutsetningene. Befolkningens helse og livskvalitet, og en rettferdig fordeling av denne, er avgjørende for bærekraften i et samfunn.

I [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023](#) legger Regjeringen vekt på at vi står overfor fire store utfordringer:

- Å skape et bærekraftig velferdssamfunn
- Å skape et økologisk bærekraftig samfunn gjennom blant annet en offensiv klimapolitikk og en forsvarlig ressursforvaltning
- Å skape et sosialt bærekraftig samfunn
- Å skape et trygt samfunn for alle

Lokale myndigheter skal gjennom planlegging håndtere disse utfordringen og Regjeringen har bestemt at FNs bærekraftsmål skal ligge til grunn for arbeidet.

[Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen \(ABE\)](#) fra 2015, pålegger alle offentlige virksomheter å effektivisere med 0,5% hvert år. For Vestvågøy kommune innebærer dette et årlig krav på 5 mill kroner (tilsvarende 7 årsverk). Dette medfører behov for nytenkning og omstilling i alle de kommunale tjenestene. Det medfører også at nye satsinger må finansieres gjennom omprioriteringer innen sektoren eller kommunen.

[Sametingets planveileder 2010](#) er et verktøy for å sikre naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv. Veilederen er tenkt brukt ved planlegging etter plan- og bygningslovens plandel, og er laget for å rettlede kommuner, fylkeskommuner og andre som utarbeider planer etter denne loven.

[Innovasjonsstrategi for Nordland 2014 - 2020](#) har fokus på Smart spesialisering for å nå målene om økt konkurransekraften i næringslivet, forsterket evnen til nyskaping og flere sysselsatte innenfor forretningsmessig tjenesteyting. Strategien skal bidra til bedre samarbeid og læring mellom aktører i næringsliv, arbeidsmarked, utdanning og forskning, samt ulike deler av offentlig sektor.

[Vestvågøy kommune -Kommuneplan samfunnsdel med arealstrategier 2017-2029](#) ligger til grunn for arbeidet og kommunedelplan næring er en videreføring av samfunnsplanens kapittel 4.

6.3 Visjon, mål og strategier

Kommuneplanens Samfunnsdels ambisjoner på næringsområdet har gjennom planprosessen blitt behandlet i fellesmøter og samtaler med næringsutøvere. Visjon, mål og strategier er med bakgrunn i dette formulert som følger:

Visjon

- Alt kan være mulig!

Mål

- Vestvågøy kommune er en aktiv tilrettelegger for bærekraftig næringsutvikling og innovasjon

Strategier

- Vestvågøy kommune bidrar til gode rammer og nettverk for næringslivet
- Synliggjøre de mange mulighetene for ungdom i Lofoten

Utdyping av mål og strategier

Samfunnsplanens visjon; "*Alt kan være mulig!*" er videreført i denne planen. For oss betyr dette at gründere og entreprenører på Vestvågøy skal oppleve at de blir tatt imot med åpenhet og nysgjerrighet i forhold til sine ideer og planer.

Det skal gjøres rask avklaring i forhold til behov og ønsker. Det skal gis kvalifisert veiledning om muligheter for arealer, lokaler og utviklingsstøtte.

Det skal være tilgjengelige kunnskaps- og utviklingsaktører som kan bistå bedrifter i etablerings- og i utviklingsfasen.

Vestvågøy kommune støtter opp om bedriftsnettverk som utviklingsarena og initiativer som bygger opp om kommunens strategier. Her kommer også begrepet *samskaping* inn som en ny og nødvendig tanke- og fremgangsmåte hvor offentlige forvaltning, bedrifter, foreninger og enkeltpersoner løser utfordringer og jobber med utvikling i forpliktende og likeverdige samarbeid.

Ungdom som tar utdanningsvalg skal være godt kjent med det lokale næringslivet i regionen slik at de vet at det er arbeidskraftbehov og muligheter for å vende tilbake etter endt utdanning. Gjennom god informasjon blir våre ungdommer også ambassadører for lokalt næringsliv.

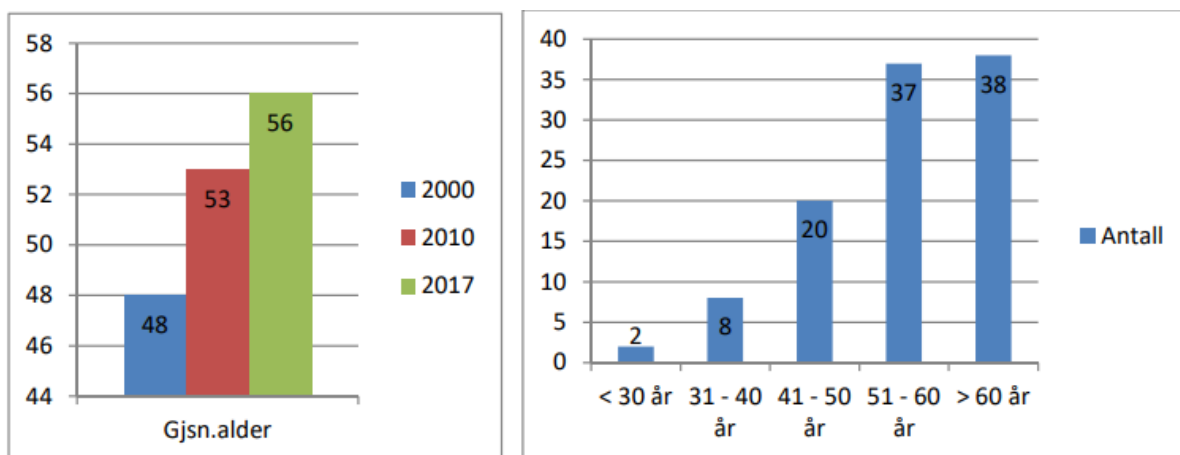
7 Landbruk

Landbruket har en lang og stolt historie på Vestvågøy, det drives mye innovasjon på matområdet, men som i resten av landet har også næringa i vår kommune utfordringer.

7.1 Utviklingstrekk

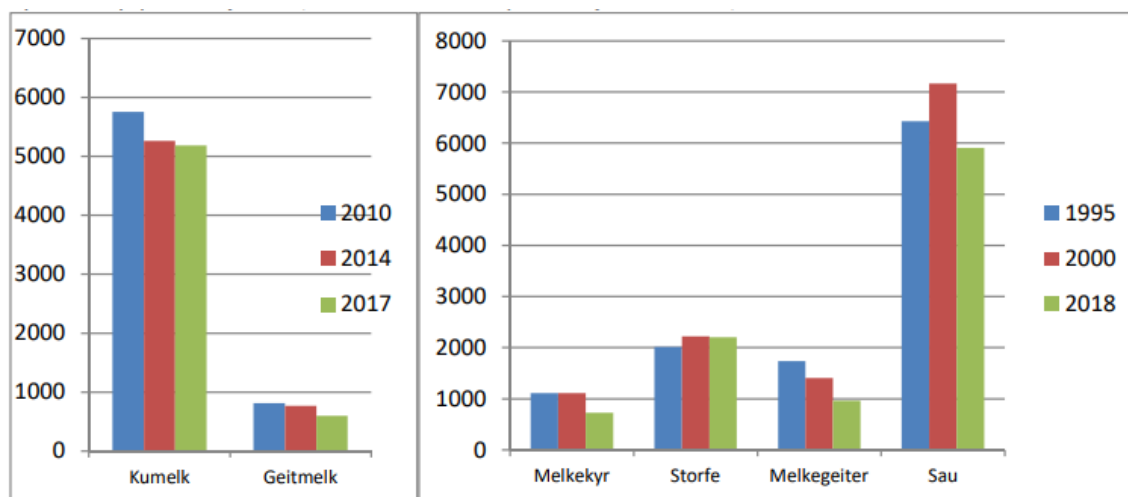
Sømna og Vestvågøy er de største jordbrukskommunene i Nordland fylke. Vestvågøy er en av de største sauekommunen i Nordland og det ble i 2018 levert i overkant av 173.000 kg sau og lammekjøtt til slakteri (180.000 kg i 2017). Horns slakteri er ett av to slakterier i Nordland. Vestvågøy er den største geitemelkprodusenten. Kartlegginger viser at Vestvågøy har spesielt rike og unike beiteressurser. I tillegg er lokal matproduksjon og reiselivsopplevelser basert på lokale råvarer stadig økende, og flere produsenter har fått priser for sine unike produkter. Landbruket har en lang og stolt historie på Vestvågøy, det drives mye innovasjon på matområdet, men som i resten av landet har også næringa i vår kommune utfordringer.

En hovedutfordring på Vestvågøy er at rekrutteringen til landbruket er lav og gjennomsnittsalder på aktive bønder høy. Gjennomsnittsalderen for den norske bonde i 2018 er på 51 år. I Vestvågøy ligger vi betydelig høyere og i 2017 var snittalderen for bonden i Vestvågøy på 56 år.

Figur 10 Utvikling i gjennomsnittlig alder og fordeling i aldersgrupper på eier av enkeltpersonforetak i jordbruket i Vestvågøy, 2017 (Kilde: Søknad om produksjonstilskudd)

Bruk avvikles og melkekvoter selges, også ut av kommunen. Fra 2010 til i dag er nedgang i antall liter levert kumelk på 570.000 liter og 216.000 liter geitemelk. I 2018 ble tre kvoter for kumelk solgt på til sammen 305.000 liter, hvorav 61.000 liter (20%) gikk til staten (Landbruksdirektoratet R403 KU). Selv om lokale bønder kjøper kvoter tapes altså 20% til staten i hvert salg. Rapport pr mars 2019 viser at Vestvågøy har 26 foretak med totalkvote for kumelk på vel 4.900.000 liter (Landbruksdirektoratet R202 KU). Spørreundersøkelse viser at 70% har intensjon om å selge innad i kommunen, 9% er usikker mens 21% ikke vil sikre at kvoten blir i kommunen (Norsk Landbruksrådgivning, Ny giv Nytt liv, 2018).

Figur 11 Utviklingen i levert mengde kumelk og geitemelk i Vestvågøy kommune (1.000 liter), og antall dyr i husdyrproduksjonen (Kilde: Søknad om produksjonstilskudd)

Andel leiejord i kommunen utgjør 52 % av det totale jordbruksarealet som er i drift. Dette skaper arbeidsmessige, økonomiske og miljømessige ulemper. Miljømessige ulemper er stort forbruk av diesel og til dels også sterkere gjødsling med husdyrgjødsel på areal nærmest driftssenteret. En får også en del uheldig krysskjøring av både gjødsel og fôr på grunn av lite hensiktsmessige leieforhold.

Redusert utnyttelse av utmarksbeite og gjengroing er en utfordring som påvirker flere deler av næringslivet. Åpent kulturlandskap og aktivt bruk av beiter er en del av attraksjonen som de tilreisende kommer for å oppleve. Norsk landbruksrådgivning/NIBIO har i perioden 2013 - 2019 gjennomført systematisk kartlegging av beiteressursene på Vestvågøy og rapporter viser at Vestvågøy har spesielt rike beiteressurser. Bedre utnyttelse av utmarksressursene vil være positivt for landbruket, reiselivsnæringa og innbyggerne som brukere av naturen.

7.2 Føringer

“Et bærekraftig og nyskapende landbruk i Nordland” er tittelen på [Regional plan for landbruk i Nordland 2018 - 2030](#). Planen er delt inn i tre tema: landbruk som næring, landbruk og samfunn og landbruk og arealforvaltning. Planen skal sette landbruket på den regionalpolitiske dagsorden, peke på muligheter og utfordringer, og styrke fortrinnene som arktisk landbruk har. Målet er å øke matproduksjonen i samsvar med nasjonale mål, øke produktiviteten og verdiskapingen, sikre arealressursene (jordvern) og bidra til det grønne skiftet. Næringa på Vestvågøy har vært aktiv med i innspillsrunden til den regionale planen og fått mulighet til å sette sitt preg på den.

7.3 Mål og strategier

Kommuneplanens Samfunnsdel har som mål at landbruket på vestvågøy skal være synlig som moderne næring og kulturbærer. Gjennom flere møter med Vestvågøy Landbruksforum har det vært jobbet med utfordringer og muligheter for landbruket i kommunen. Ut fra dette er følgende mål og strategier formulert:

Mål

- Vestvågøy er ledende landbrukskommune i Nordland

Strategier

- Stimulerer til rekruttering til landbruksnæringa
- Bidra til å beholde melkekvoter i kommunen
- Ha fokus på jordvern

- Bidra til utvikling og innovasjon i samhandling med andre næringer
- Stimulere til variert bruksstruktur som tar vare på natur- og kulturmiljøet

Utdyping av mål og strategier

På flere områder er Vestvågøy i front som landbrukskommune i Nordland. Det er et mål å jobbe for å beholde posisjonen og videreutvikle næringa på Vestvågøy.

Utviklingen av landbruket som en moderne næring på Vestvågøy vil være avhengig av om ungdommen ønsker og får mulighet til å gå inn i næringa. At bonden på Vestvågøy har en mye høyere snittalder enn resten av landet er en trend som må snus. Andre strategier for næringa vil i stor grad være med å bygge opp under arbeidet for å få yngre krefter inn i landbruket.

Melkeproduksjon er en svært viktig del av basisproduksjonen i landbruket. Melkekvoter som selges ut av kommunen er med på å gradvis svekke inntektsgrunnlaget for bøndene på Vestvågøy. Å arbeide for at kvotene forblir i kommunen vil ha stor betydning for næringa.

Vern av jordbruksareal handler om mer enn å unngå nedbygging av matjord, selv om dette også er sentralt i jordvernet. Den beste måten å verne jordbruksareal på er gjennom aktiv bruk og stell av jorda. Jordbruksareal som ikke drives vil forholdsvis fort gå tilbake til naturen. Derfor er oppfølging av driveplikt, drenering og kalking viktige jordverntiltak i praksis. Dersom jordbruksareal likevel blir bygd ned er det viktig at det gjennom reguleringsplan blir stilt krav om at matjordlaget skal brukes til å bygge ny jord eller som jordforbedringstiltak med godkjente dyrkingsplaner.

Det er et økende marked for økologiske matvarer som landbruket på Vestvågøy kan ta en større andel av. Vi har i dag få aktører i dette segmentet, de driver godt, men det har ikke gitt noen større smitteeffekt. Det er et uutnyttet potensiale i forhold til å utvikle gårdsopplevelser og gårdsturisme. Det er viktig å få til gode koblinger mellom reiseliv og landbruk, og videre utvikling av lokalmatsegmentet er en viktig del av dette. Som en følge av klimaendringene har fokuset og etterspørselen av grøntprodukter blitt større. Selv om vi ikke har de beste klimatiske forholdene vil det være mulig for noen i de beste områdene å satse på lokal grønnsaks-/bærproduksjon. I en stor landbrukskommune bør det ligget godt til rette for samarbeid mellom det offentlige og private innen området grønn omsorg. Både som tilleggsnæring og omsorgs- og helsetjeneste kan mennesker som av ulike årsaker er vanskeligstilte få et godt tilbud i kontakt med dyr og gårdsmiljø.

Alle landbruksforetak, lite eller stort, er viktige og bidrar alle til verdiskaping gjennom kjøp av tjenester lokalt, arbeidsplasser, landbruksmiljø og opprettholdelse av kulturlandskapet. Bruksstrukturen styres i vesentlig grad av rammevilkårene i den nasjonale landbrukspolitikken. Vridning av statlig støtte fra små og mellomstore bruk til store bruk skaper press på de brukene vi har flest av i vår region, dvs. små og mellomstore bruk. Dette er tunge trender som styres på et overordna nasjonalt nivå. En styrke for de minste brukene i Lofoten er at det er gode muligheter for å kombinere gårdsdrift med lønnsarbeid utenom gården.

8 Sjømatnæring

Under tittelen “sjømatnæring” sorterer både fiskeri, havbruk og lite utnyttede ressurser (LUR), samt foredlingsindustri. Ut i fra vår historie, kunnskap, naturlige fortrinn og relasjoner til tilstøtende næringer, er havområdet og havbaserte næringer svært viktige for Vestvågøy. Havfiske og bearbeiding av fisk er de to største næringen på Vestvågøy målt etter omsetning. Gode kai- og mottaksforhold, tilgjengelige havbruksarealer og lokal foredling er forhold som er viktig for utviklingen og sysselsetting innen sjømatområdet.

8.1 Utviklingstrekk

8.1.1 Havbruk

Norsk havbruksnæring alene skapte verdier for 62 milliarder kroner i 2018. Næringen sysselsetter 33.000 personer inkludert leverandørindustrien. Havbruksnæringen på Vestvågøy er lokalt eid, forvalter store ressurser og er viktige hjørnesteinsbedrifter i sine lokalmiljø. Fra 2016 fordeles 80 prosent av inntektene fra framtidig vekst i oppdrettsnæringen gjennom Havbruksfondet til kommuner og fylkeskommuner. Fondet ga Vestvågøy kommune utbetaling i 2017 på kr. 204.000, i 2018 kr. 9,2 millioner og kr. 710.000 i 2019.

Karen Helene Ulltveit-Moe har ledet utvalget som har vurdert skattleggingen av havbrukssektoren. I rapporten som ble lagt frem i november 2019 ønsker flertallet i utvalget å innføre en grunnrenteskatt på oppdrett ala slik det er i oljebransjen. Skulle slik skatt bli innført vil det kunne ha betydning både for bransjen og kommunenes inntekter.

I henhold til [Akvakulturregisteret](#) (16.12.19) er det gitt 12 tillatelser for regnbueørret, ørret og laks. Av diss er én er til forskning, to til visning, én er slaktemerd og resterende er kommersielle for matfisk. I tillegg til dette er det én tillatelse til rognkjeks settefisk, én for blåskjell, én for torsk og én for sei.

For havbruksnæringa er tilgang på arealer svært viktig. Norconsult/Akvapla-niva gjennomførte i perioden januar - mars 2019 revisjon av havbruksarealene i Vestvågøy i forbindelse med arbeidet med arealplanen.

Antibiotikaforbruket i lakseproduksjon er redusert med 99 % siden 1987. Effektive vaksiner og infeksjonsforebyggende tiltak gjør at norsk oppdrett bruker lite antibiotika. Fortsatt er det utfordringer knyttet til sykdom og rømming. Gjennom lokalt gründerskap har Vestvågøy bedrifter som er verdensledende innen fiskehelse og det drives betydelig FoU-virksomhet på området med utgangspunkt Vestvågøy.

For Vestvågøy kommune er det viktig at lokalt næringsliv tar aktivt del i teknologi- og kompetanseutvikling, og er bærekraftige både økonomisk og miljømessig.

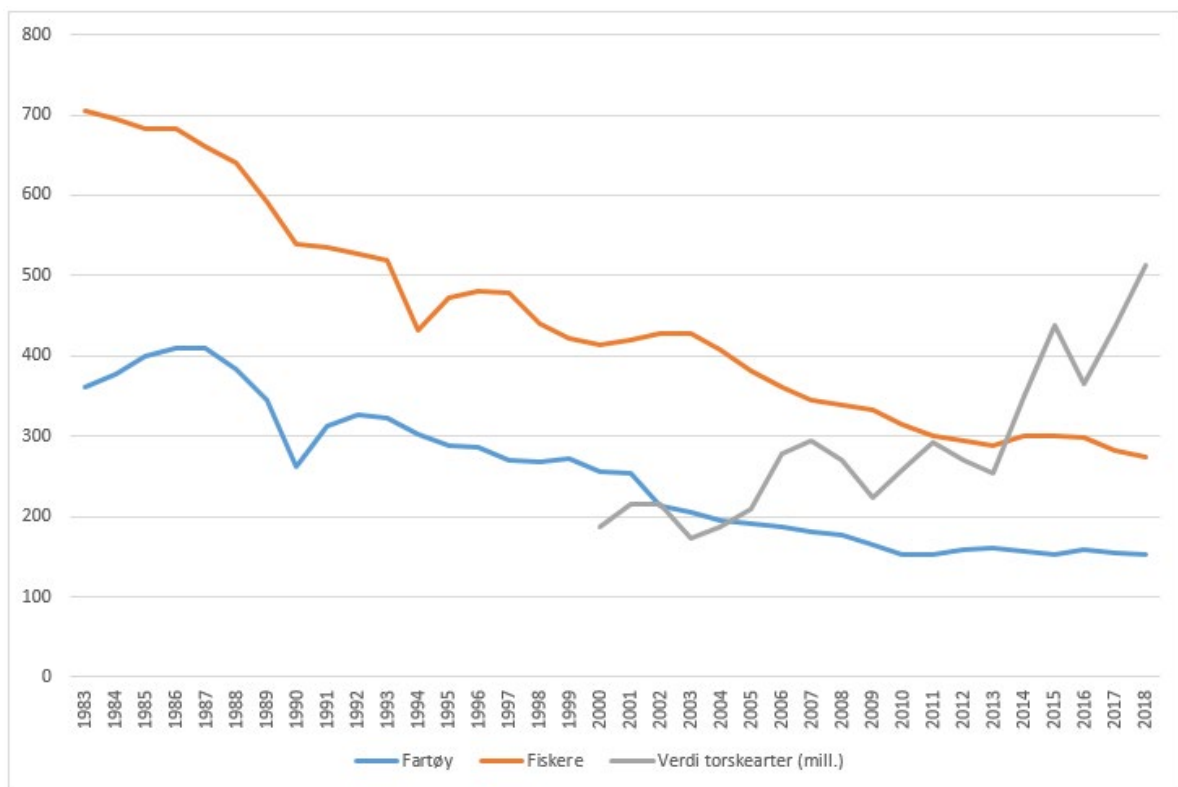
8.1.2 Fiskeri

Hvis en for 2018 summerer antall aktive fiskere (275) og antall registrerte fiskefartøy (152) er Vestvågøy landets nest største fiskerikommune, bare slått av Tromsø. Figuren nedenfor viser at nedgangen i antall fartøy registrert i Vestvågøy har flatet ut. Til tross for færre fartøy og lavere sysselsetting i fiskeryrket stiger fangstverdien fra lokal fiskeflåte kraftig. Satsing på større og mer effektive fartøy samt god prisutvikling er årsaker til dette.

I takt med at fartøystørrelsen for havfiskeflåten øker blir det også behov for dypere havner. Havner med god liggeplass og variert tjenestetilbud er et konkurransefortrinn for å trekke til seg leveranser fra fiskeflåten. Som Lofotens største fiskerihavn er utviklingen i Ballstad havn viktig for fiskerinæringa på Vestvågøy. Tilgjengelige arealer for utvikling av industrien på land og tilrettelegging for kaiplasser med tilstrekkelig dybde blir viktig i årene fremover. Gode fiskerihavner på inner- og yttersida er et konkurransefortrinn for Vestvågøy kommune.

Klare utviklingstrekk er at svært høy pris på kvoter gjør at inngangsbilletten til å drive egen båt blir høy. Kvoter selges også ut av kommunene i Lofoten til kapitalsterke redere. Det er attraktivt for ungdom å bli fisker i dag. Inntektene er høye og utdanningstilbudet ved linje for fiske og fangst ved Vest-Lofoten videregående skole har gode søkertall. Lokalt utdanningstilbud er meget positivt for rekrutteringen til yrket.

Bygging og drift av større fartøy krever et bredt spekter av kunnskapsintensive forretningsmessige tjenester og det bør legges til rette for at slike tilbud er tilgjengelig i regionen.

Figur 12 Utvikling fartøy registrert Vestvågøy og personer med fiske som hovedyrke i perioden 1983-2018. Fangstverdi (mill.) torskafisk fartøy hjemmehørende Vestvågøy i perioden 2000 - 2018 (Kilde: Fiskeridirektoratet og SSB)

8.1.3 Lite utnyttede ressurser (LUR)

Norske fiskere henter enorme rikdommer opp av havet, men underlig nok finnes det fremdeles arter som er lite utnyttet. En del av ressursene kommer som bifangst i annet fiske, mens noe fiskes målrettet.

Tang og tare er en ressurs som etterhvert har fått stor fokus i Lofoten. Marine snegler er lite brukt i Norge, men er populære produkter både i Sør-Europa og Asia. Sjøpølse er et annet eksempel på en ressurs som betales svært godt i Asia. Taskekrabben er tallrik i våre farvann

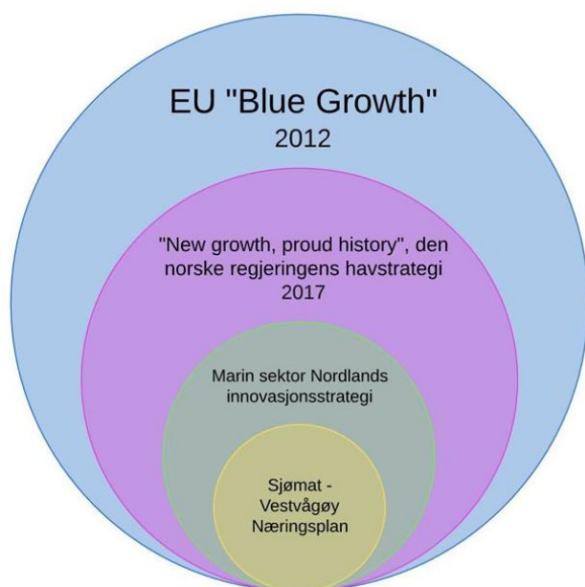
og er ettertraktet mat. Felles for disse ressursene er at de ikke er underlagt kvoter og kan dermed fritt fiskes og være med på å gi en god inntekt for de som deltar.

I tillegg til å utvikle metoder for fangst og produksjon kreves det målrettet markedsarbeid for å opparbeide gode salgskanaler til markedene. Flere bedrifter på Vestvågøy satser på utnyttelse av biprodukter, mens det er én større aktør som særlig satser på kongesnegl og taskekrabbe for UK og det asiatiske markedet.

8.1.4 Foredelingsindustri

Bearbeiding av ressurser fra havet skaper mange arbeidsplasser på Vestvågøy og både i Storeidøya og i Stamsund gjennomføres det utvidelser av produksjon av ferdigvarer til butikk og på Ballstad moderniseres prosessanlegg for tran og det produseres produkter av krabbe og snegl. For industrien på land er tilgang og pris på råstoff viktig i tillegg til arbeidskraft.

8.2 Føringer

Figur 13 Kommunedelplan næring i relasjon til regionale, nasjonale og internasjonale planer. (Modell: Sigve Olsen, basert på Mariussen 2017)

Marin sektor i Nordlands innovasjonsstrategi er under utarbeiding. Det foreligger et offisielt [prosjektnotat fra SINTEF datert 15.07.2018](#). Fra sammendraget heter det at marin næring er et prioritert område i Nordlands innovasjonsstrategi. Sektoren er tett koblet til leverandørindustrier, maritime næringer og kunnskapsbaserte forretningsmessige tjenesteleveranser. Dette gir et godt grunnlag for ny næringsutvikling.

8.3 Mål og strategier

Mål

- Vestvågøy beholder sin posisjon som Norges nest største fiskerikommune og øker verdiskapingen innen blå sektor

Strategier

- Bidra til bedre samhandling mellom næringene i blå sektor

- Jobbe for å opprettholde og videreutvikle utdanning innen fiskeri, havbruk og maritime fag i regionen
- Ha fokus på næringsutvikling basert på nye og lite utnyttede ressurser (LUR)
- Jobbe for utvikling av fiskerihavnene i Vestvågøy, herunder utdyping av Ballstad havn
- Bidra til å sikre helårlig råstofftilgang til kommunen og støtte opp om økt lokal verdiskaping
- Gjennom tydelig arealstrategi legges det til rette for utvikling innen havbruk

Utdyping av mål og strategier

Lofoten og Vestvågøy står sterkt innen fiskeri og det er et mål i seg selv å holde denne posisjonen. Med dagens forvaltningsregime er det ikke realistisk at kvoter økes og vekst i verdiskapingen må derfor skje gjennom økt foredling, høyere priser og at flere ressurser i havet tas i bruk.

De ulike næringene innen blå sektor skal dele på havareal og næringsareal på land. Det kan oppstå interessekonflikter knyttet til dette. For at de ulike næringene skal kunne utvikles er det viktig med god dialog og forståelse for behovene de ulike aktørene har. Samhandling åpner for kunnskapsdeling, bedre ressursutnyttelse, innovasjon og utvikling. Områder med sterke næringsklynger er erfaringsvis ledende innen nyskaping.

Havet har store ressurser som er uutnyttet. Veksten innen blå sektor vil på sikt måtte skje på andre områder enn tradisjonelt fiske. Utvikling av fangstmetoder, produksjonsmetoder og markeder for lite utnyttede ressurser (LUR) vil kunne gi oss nye vekstmuligheter.

Gode havner som er tilpasset utviklingen innen kyst- og havfiskeflåte vil være et konkurransefortrinn for Vestvågøy. Tilstrekkelig dybde, flere liggeplasser og godt utviklet servicetilbud er etterspurt. Det har vært jobbet i mange år med å få utdyping av Ballstad fiskerihavn inn i Nasjonal transportplan, men som følge av regionreformen har dette prosjektet stoppet opp. Det er svært viktig at det jobbes planmessig både administrativt og politisk for å få finansiering til dette viktige prosjektet.

Vestvågøy er stor på videreforedling av fisk, og foredlingsindustrien sysselsetter mange. Tilgang til råstoff er avgjørende og det må legges til rette for at bedriftene får leveranser som i størst mulig grad sikrer helårlig drift.

Norsk havbruksnæring tar mål av seg til å stå for verdens mest miljøvennlige produksjon av sunn mat. Næringa står for store eksportinntekter og høy lokal verdiskaping. For utvikling av denne næringa på Vestvågøy er det avgjørende at det er avklarte arealer i sjø og at det legges til rette for god dialog med andre brukere av havet.

9 Reiseliv

Reiselivet har de senere årene blitt en stadig viktigere del av næringslivet og bidrar betydelig til sysselsettingen og kommunens inntekter. Vi har mye å by på og har mulighet til å videreutvikle reiselivet på en bærekraftig måte.

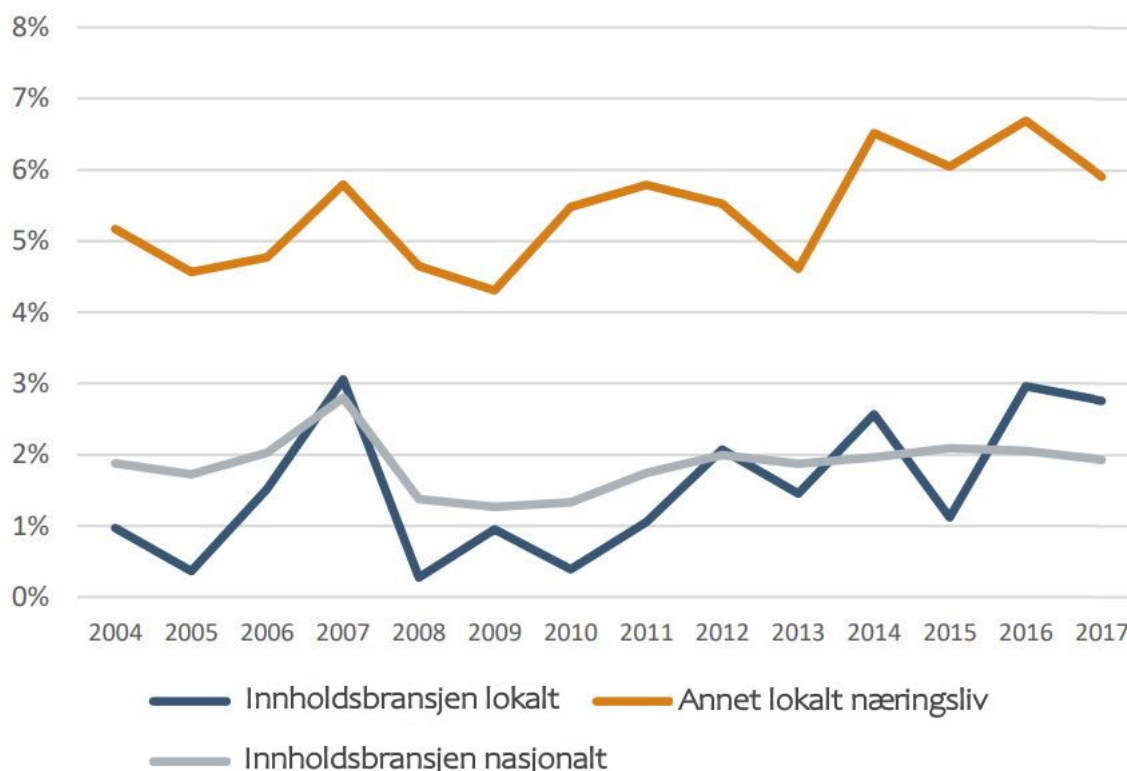
9.1 Utviklingstrekk

Reiseliv er en viktig sysselsettingsmotor rundt om i norske kommuner. Reiselivsrelatert næring i Norge hadde i 2018 mer enn 175.000 ansatte, mer enn oljeboring, fiskeoppdrett og landbruk til sammen. Verdiskapingen i samme periode var på 85 milliarder kroner (NHO Reiseliv). For Lofoten og Vesterålen var det rundt 1.600 ansatte og en verdiskaping på rundt

600 millioner kroner. Det offentlige mottok samlet nesten 200 millioner kroner i skatteinntekter fra arbeidsinntekten til de reiselivsansatte i Lofoten og Vesterålen i 2017. 43 millioner kroner tilfalt kommunen, og 10 millioner kroner tilfalt Nordland fylke. Det resterende var statlige inntekter. (Destinasjonsanalyse Lofoten og Vesterålen 2019 Menon Economics).

I følge NHO reiseliv er hver tredje ansatt i reiselivet under 24 år, og 41 % har utenlandsk bakgrunn. Det viser at reiselivet er en stor ungdoms- og integreringsnæring. Reiselivet er avgjørende for å skape bolyst. En kommune uten reiseliv vil slite med å holde på sine innbyggere ifølge. Kristin K. Devold, adm. dir. i NHO.

Reiselivet er arbeidsintensivt og arbeidsplasser skapes lokalt, men lønnsomheten ligger under annet næringsliv. Lønnsomheten i for reiselivet i Lofoten og Vesterålen er omtrent på samme nivå som landet forøvrig. Virksomhetene er gjerne del mellom reiselivsdrift og eiendom. Selv om det er svak lønnsomhet i driftsselskapene opplever eiendomsselskapene økte inntekter. Slik sett er nok status og utvikling i lønnsomhet undervurdert for overnattingsbransjen sammenlignet med resten av næringslivet. Det vil være viktig for utviklingen av næringa at lønnsomheten styrkes i årene fremover.

Figur 14 Lønnsomhet i reiselivsbransjen sammenlignet med annet lokalt næringsliv. (Kilde: Destinasjonsanalyse Lofoten og Vesterålen 2019, Menon Economics)

Selv om ikke alt avhenger av turisme, avhenger turismen og reiselivet av nesten alt. Dette er et utsagn som er beskrivende, og det er her utfordringene og mulighetene ligger. Turistene kommer for å oppleve natur og kultur, noe som er vårt felleseie. Det oppleves slitasje på natur og lokalbefolkning, og kommunene i Lofoten har utfordringer med å tilrettelegge med tilstrekkelig infrastruktur for de besøkende. Vestvågøy har flere populære utfartssteder med høyt besøk og i samarbeid med grunneiere og grendelag må det finnes gode løsninger for bruk, betalingsløsninger og skjøtsel av områdene.

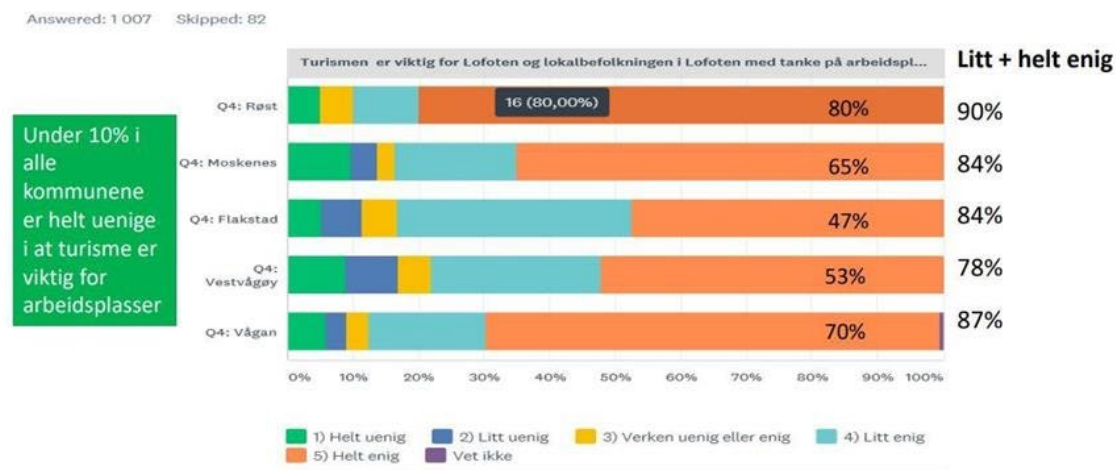
Nordland fylkeskommune startet i 2018 et 3 – 5-årig prosjekt for besøksforvaltning i Nordland, som omfatter reiselivsregion Lofoten, reisemål Vega og besøkspunkt

Svartisen/Meløy. Målet er at besøksforvaltning skal bli et verktøy for kommuner og andre regionale aktører som sikrer en strategisk og god besøksforvaltning. Opplevelsen skal være god både for besøkende og fastboende, samtidig som den lokale verdiskapingen blir størst mulig. Vestvågøy kommune samarbeider med fylkeskommunen i forhold til arbeidet i Lofoten.

Vestvågøy kommune er største aksjonær (12.36 %) i Destination Lofoten AS og bidrar også årlig betydelig med tilskudd til driften av selskapet. For Vestvågøy kommune er det viktig at regionen markedsføres på en helhetlig måte og at selskapet fokuserer på en bærekraftig utvikling av reiselivet. Lofoten besluttet høsten 2017 å jobbe systematisk og aktivt med [bærekraftig reisemålsutvikling](#). Målet er å kvalifisere for Innovasjon Norges merke for bærekraftig reisemål.

I [Innbyggerundersøkelsen](#) fra prosjektet Bærekraftig reisemålsutvikling i Lofoten i regi av Destination Lofoten har mer enn 1000 respondenter svart på ulike spørsmål om turisme i Lofoten. Befolkningen på Vestvågøy har mindre tro på at reiselivet er viktig for utvikling av arbeidsplasser og næringsutvikling enn i de andre kommunene.

Bred enighet om at turismens er viktig for utvikling av arbeidsplasser og næringsutvikling i Lofoten

Figur 15 Innbyggernes syn på turismens viktighet for utvikling av arbeidsplasser og næringsutvikling i Lofoten (Kilde: Innbyggerundersøkelsen fra prosjektet Bærekraftig reisemålsutvikling i Lofoten, i regi av Destination Lofoten)

Våren 2019 gjennomførte Vestvågøy kommune en [reiselivsundersøkelse på Vestvågøy](#). Undersøkelsen gir et bilde av status for reiselivsnæringen og danner grunnlag for videre arbeid og kunnskap om utviklingen av reiselivsindustrien i kommunen. En del av informasjonen om virksomhetene benyttes også direkte i kommunens turistinformasjon og kan derigjennom bidra til omsetning i bedriftene. Optimismen rundt den positive utviklingen i næringa gjenspeiler seg i tilbakemeldingene i undersøkelsen. Bedriftene som svarte forventer en økning av omsetningen fra 2018 til 2022 på 91 %. De forventer også betydelig økning i antall fast ansatte, hele 70%. I tillegg kommer økningen i antall sesongansatte.

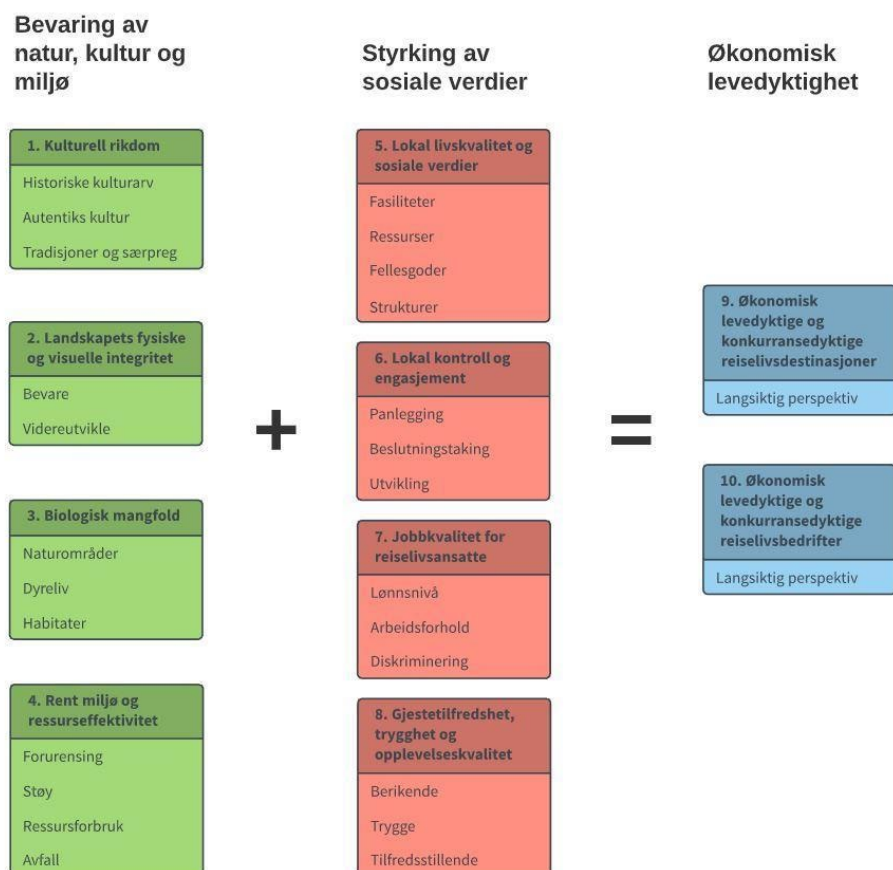
Det er pr 2019 i alt 33 kommersielle aktører innen overnatting og totalkapasiteten på Vestvågøy er omlag 1800 senger. Dette er relativt lavt om vi sammenligner oss med Vågan. Undersøkelser i forhold til privat utleie via Airbnb antyder at det tilbys et tilsvarende antall senger i det private markedet på Vestvågøy.

Det er bred enighet om at en bærekraftig reiselivsutvikling skjer gjennom å utvikle kvalitetsmessige overnattingstilbud og betalbare opplevelser som tar hensyn til natur og som er på lokalbefolkningens premisser. Det har vært en langsiktig satsing på å løfte lokal produksjon og heve kvaliteten på matopplevelsene i Lofoten. I dag er Lofoten godt kjent som matregion, blant annet gjennom arbeidet gjort av bedriftsnettverket LofotenMat SA. På verdensbasis er også antall kulturturister økende og det ligger et potensiale i samarbeid mellom kulturaktører og reiselivsnæringen.

9.2 Føringer

Nordland fylkeskommune - [Strategi for reiseliv og opplevelsesnæringer i Nordland 2017-2021](#). Utvikling av reiselivsnæringen, spesielt med fokus på opplevelser, krever samarbeid mellom ulike private og offentlige sektorer. Med bakgrunn i erfaringene fra forrige reiselivsstrategi for Nordland 2011-2015, er det nå inkludert satsingene på kulturnæringer, matopplevelser og reiseliv i en felles strategi.

10 prinsipper for bærekraftig reiseliv - Utfordringene med økende turisme har andre deler av verden sett mye tidligere enn vi som bor i Lofoten. I 2005 lanserte FNs Miljøprogram - United Nations Environmental Programme (UNEP) 10 prinsipper for bærekraftig reiseliv. "Making Tourism More Sustainable. A guide for policy makers." UNWTO/UNEP. Prinsippene er siden adoptert av de som jobber med reiselivsutvikling i Norge og er også fundamentet for sertifisering av Lofoten som bærekraftig reisemål i regi av Destination Lofoten. Disse prinsippene er også gjeldende for Vestvågøy kommune som bidragsyter til reiselivsutviklingen. Særlig har dimensjonen sosial bærekraft fått større og større betydning, og helt enkelt kan det sies at hvis lokalbefolkningen trives, trives også turistene.

Figur 16 10 prinsipper for bærekraftig reiseliv (Modell: Sigve Olsen, basert på 'Making Tourism More Sustainable. A guide for policy makers', UNWTO/UNEP, 2005)

9.3 Mål og strategier

Kommuneplanens samfunnsdel 2017-2029 stadfester at "Vestvågøy er en destinasjon for mat, reiseliv og naturbaserte opplevelser og aktiviteter". Vestvågøy Turistinformasjon ble reetablert mai 2019 og i forbindelse med åpningen ble det invitert til en nettverkssamling for reiselivsbedriftene. Dette ble fulgt opp med et møte etter sommersesongen. Innspill fra disse samlingene, møte med Vest-Lofoten næringsforening og samtaler med næringsaktører er viktig grunnlag for utarbeidelse av mål og strategier i planen.

Mål

- I Vestvågøy er reiselivet en motor for bærekraftig stedsutvikling

Strategier

- Støtte arbeidet med bærekraftig destinasjonsutvikling
- Bidra til nettverksbygging innad i reiselivet og mot andre næringer
- Bidra til utvikling av et variert opplevelsestilbud på Vestvågøy
- Fremme Vestvågøy som destinasjon for matopplevelser
- Bidra til gode overnattingstilbud for besøkende på Vestvågøy
- Jobbe for profesjonalisering av reiselivet på Vestvågøy

Utdyping av mål og strategier

Lofoten har de siste årene hatt en formidabel økning i antall besøkende, men mye av omsetning relatert til reiseliv skjer i Vest- eller Øst-Lofoten. Reiselivet som næring på Vestvågøy er i en tidlig utviklingsfase både når det gjelder overnatting, opplevelser og bespisning. Potensialet på Vestvågøy for utvikling av reiselivet er betydelig, men denne utviklingen må være på lokalbefolkningens premisser. De besøkende ønsker å oppleve levende lokalsamfunn og god infrastruktur og tjenester som gavner de fastboende.

Innovasjon Norges merkeordning for bærekraftig reisemål er et tilbud til norske reisemål som ønsker å bevare natur, kultur og miljø, styrke sosiale verdier og sikre økonomisk levedyktighet. Overordna mål for bærekraftig reisemål Lofoten er å: *skape en bærekraftig reiselivsutvikling hvor reiseliv og kommuner samarbeider om å sikre at Lofoten for alltid vil være verdens vakreste øyrike for både besøkende og lokalsamfunn og at alle som besøker Lofoten skal møte et ekte Lofoten med ren natur, berikende opplevelser og levende lokalsamfunn*. Destination Lofoten har ansvaret for arbeidet med å kvalifisere Lofoten for merket *bærekraftig reisemål*.

Reiselivet kapitaliserer på samfunnets ressurser og samfunnsutvikling er reiselivsutvikling. For å utvikle gode lokalsamfunn, opplevelsestilbud og tjenester for besøkende må det jobbes sammen, deles på ressurser, settes kvalitetsmål og bygges kompetanse hos alle aktørene. Gode utviklings- og kompetansenettverk vil være avgjørende for en bærekraftig reiselivsutvikling.

En god variasjon i opplevelsestilbudet er viktig for å skape et helårlig og et allværs opplevelsestilbud. Attraktive kultur-, natur- og matopplevelser gjør at turisten blir boende lenger på ett sted.

Lofoten har naturlige fortrinn gjennom rike naturressurser og aktivt fiskeri og landbruk. Et sterkt produsentmiljø kan tilby kortreiste produkter til spisestedene. Bedriftsnettverket LofotenMat SA har jobbet målrettet i mange år med kompetanseheving og for å sette Lofoten på det kulinariske kartet. Det er viktig å utvikle et tilbud på Vestvågøy som kan bygge opp under Lofoten som matdestinasjon.

En stor del av verdiskapingen i reiselivet ligger i selve overnattningen. De som bor på et sted benytter seg også av tjenestene i nærområdet. Tilgjengelige og attraktive, kommersielle overnattingstilbud er også med på å demme opp for en del av de uheldige virkningene som kan komme av utstrakt privat utleievirksomhet.

Undersøkelser viser at befolkningen i Vestvågøy kommune har mindre tro på reiselivets betydning for arbeidsplasser, by- og næringsutvikling enn i de andre kommunene i Lofoten. Det er viktig at det jobbes med kompetanseutvikling og profesjonalisering av bedriftene slik at også lokal ungdom får tro på at dette er en næring de kan finne en karrierevei i.

10 Handel

Handel har stor betydning for sysselsetting og bolyst på Vestvågøy.

10.1 Utviklingstrekk

Vestvågøy har en stor handelsnæring og i 2017 var 48,5 % av all detaljvarehandel (unntatt omsetning av motorvogner og drivstoff) i Lofoten i Vestvågøy kommune (Samfunns- og handelsanalyse for Leknes, Norconsult 07.11.2018)

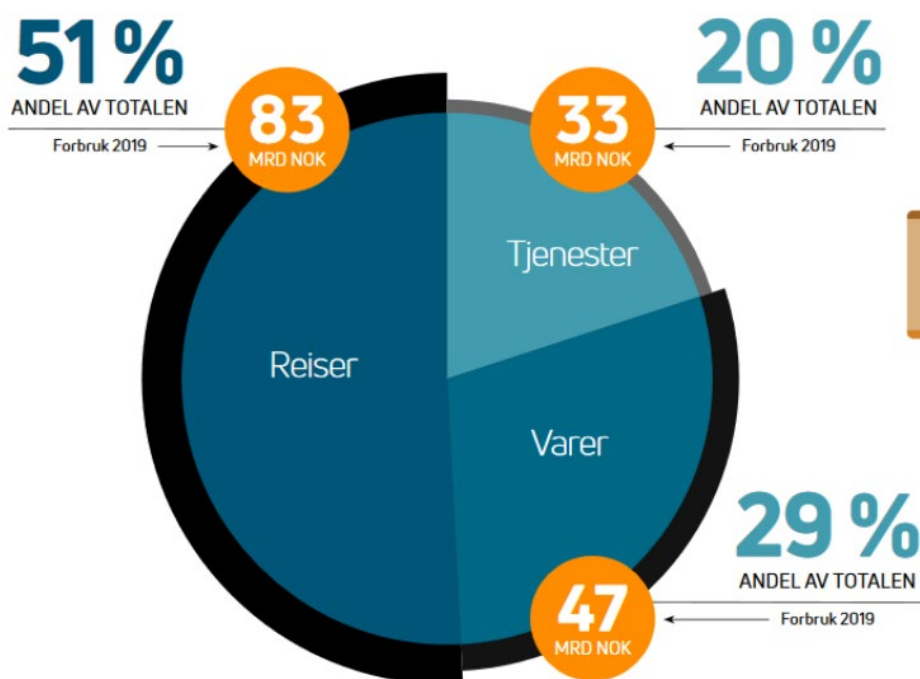
Samme analyse viser at siden 2008 har det vært en økning i detaljhandelen (ex omsetning av motorvogner og drivstoff) på 38,8 % frem til 2017. Detaljvareomsetningen i 2017 var på kr. 1.049.000.000 og sammenligner vi oss med andre bykommuner i Nordland og Troms er det bare Vågan og Tromsø som har hatt større økning i samme periode.

Folketallet på Vestvågøy har i perioden 2008 - 2018 økt med 770 personer til 11.480 og grunnkretsen Leknes by har økt med 646 personer, fra 2790 til 3436. Økt folketall, økt turisme, gode konjunkturer og tilrettelagt tilbud har ført til den positive omsetningsøkningen.

På Vestvågøy skjer handelen i stor grad på Leknes, og den er voksende. Omsetningen innen bilbransjen i Vestvågøy finner alt vesentlig sted på Leknes. Ca. 85 % av all øvrig detaljvarehandel i Vestvågøy finner sted på Leknes, mens ca. 71 % av dagligvarehandelen i kommunen finner sted på Leknes. Befolkningsutviklingen i Leknes er langt sterkere enn i sammenlignbare byer og dette gjør byen interessant for nye etableringer.

Leknes er ett av 10 regionsenter i Nordland fylke som skal ha funksjon som leverandør av tjenester utover egen kommune. På næringsområdet er målet å utvikle byene i Nordland som innovasjonssentre og gjøre de attraktive som etableringssted for nye offentlige og private arbeidsplasser. Et kjennetegn ved velfungerende byer og regioner er at det finnes et godt tilbud innen kunnskapsintensive forretningsmessige tjenester (KIFT). Selv om Lofoten og Vestvågøy er mest kjent for primærnæringene og reiselivet er det flere bedrifter som leverer forretningsmessige tjenester som krever høy- og spesifikk utdanning. KIFT deles gjerne inn i fire næringer; medietjenester, IKT-tjenester, finans og generiske kunnskapstjenester. Byene i Nordland skal være også være gode å bo i og verd å besøke. Service- og handelsnæringen på Vestvågøy vil være sentrale aktører for utvikle Leknes som regionsenter og attraktiv by.

Handelsstanden møter de samme utfordringer som andre steder med stor konkurranse fra netthandel. Vi gjøre flere av våre innkjøp via nettet og det er en økning av kjøp av tjenester på 9 % fra 2018 til 2019 (Norsk E-handel 2019). 47,3 milliarder kroner (29 %) er kjøp av varer på nett, et fall på nesten 5 % fra 2018 til tross for at det tilbys flere varegrupper på nettet, også dagligvarer.

Figur 17 Samlet fordeling netthandel i Norge 2019 (Kilde: Norsk E-handel 2019, Nets/Dips)

Faren for utarming av eksisterende virksomheter i sentrum til fordel for kjøpesentre og etablering av handel utenfor bykjernen er reell. Enormt vareutvalg, lave fraktkostnader og sterkt prispress i detaljhandel på nettet kan en på sikt ikke konkurrere med uten å ha tydelig alternativ strategi.

Undersøkelser viser at motivasjonen for å handle lokalt ofte er forankret i lokal patriotisme og en antagelse om at det vil bidra til at tilbud og vareutvalg opprettholdes. En spesiell utfordring er da at innbyggerne på Vestvågøy oppfattes å ha lav stoltheten av byen sin. Dette relaterer seg ofte til visuelt utseende, beliggenhet ikke i tilknytning til havet og serveringstilbudet. I tillegg har flere av utkantstedene og tettstedene på Vestvågøy har høy lokal patriotisme.

Reiselivsnæringen er en viktig faktor som holder vareomsetningen på et høyt nivå og innen bilbransjen er det et potensial for utvikling, i forhold befolkningsutvikling og til tilsvarende byer i regionen.

Det planlegges større utvidelser av næringsområde for handel på Leknessletta gjennom ny handelspark i sørvest på omlag 84 daa hvor det skal legges til rette for brutto handelsareal ut over 15.000m² BRA.

10.2 Føringer

[Nordland fylkeskommune - Regional plan for by- og regionsenterpolitikk 2017-2025](#). Det er ti byer og tettsteder i Nordland som ifølge Fylkesplan for Nordland har status som regionsentra: Brønnøysund, Sandnessjøen, Mosjøen, Mo i Rana, Fauske, Bodø, Narvik, Svolvær, Sortland og Leknes. Den regionale planen har som mål styrke byenes vekstkraft og attraktivitet.

10.3 Mål og strategier

I Kommuneplanens samfunnsdel er målsetningen at Vestvågøy kommune skal ha en aktiv service- og handelsnæring. I møter med Vest-Lofoten næringsforening, bransjegruppe handel, er det tema som samhandling, kompetanse, synlighet og innovasjon blitt drøftet. Med bakgrunn i dette arbeidet og innhentet informasjon er følgende mål og strategier formulert:

Mål

- Vestvågøy er et sentrum for handel og service i Lofoten

Strategier

- Styrke nettverket mellom handelsbedriftene
- Utvikle samarbeid mellom handel og reiseliv
- Handelsnæringen er aktivt med i byutviklingen for Leknes
- Synliggjøre handelsnæringens betydning for Vestvågøy
- Ha fokus på Leknes som regionsenter

Utdyping av mål og strategier

Både demografi og geografisk plasseringen midt i Lofoten gjør at Vestvågøy og Leknes har stor mulighet for å tilby varer og tjenester til hele Lofoten. Utvikling av et variert tilbud og god markedsføring kan styrke handelsnæringens posisjon i Lofoten.

Det pekes på at næringen må jobbe mer i fellesskap for å tiltrekke seg kunder. Felles arrangementer ala Høstvekka vil være med å gjøre Leknes og Vestvågøy mer attraktiv for både lokale og tilreisende. Et samarbeid med kulturlivet og frivillige organisasjoner vil være med på å øke stedsattraktiviteten for Leknes.

Innen varehandelen har flere butikkjedene sin største omsetning i sommermånedene og både Coop og Rema på Leknes er butikker som setter rekorder i sine kjeder. Dette viser at det ligger et stort potensial i at handelsstanden jobber tettere opp mot reiselivet. Vinterturismen er også økende og det vil ha stor betydning for omsetningen å kunne komme i posisjon som naturlig servicepunkt for de reisende hele året.

Vestvågøy kommune skal i gang med byplan for Leknes. Handels- og servicenæringen er kanskje den viktigste bidragsyter til byens attraktivitet. Næringa har også areal- og infrastrukturbehov som det må gjenspeiles i byplanen. Samskaping mellom privat og offentlige aktører vil kunne gi økt stolthet for kommune- og regionsenteret Leknes.

Service- og handelsnæringen er stor på Vestvågøy og sysselsetter mange. Næringa har en særlig betydning for trivsel og bolyst i kommunen. For veksten i reiselivet på Vestvågøy vil et godt service- og handelstilbud være avgjørende. Det er derfor viktig at ungdom blir oppmerksom på muligheten i denne næringa og ønsker å kvalifisere seg gjennom fagbrev eller høyskole.

Leknes er et av regionsentrene i Nordland og Vestvågøy kommune skal delta aktivt i utviklingen av byen sammen med Nordland fylkeskommune de andre ni regionsentrene. Forestående byplanarbeid skal støtte opp om Leknes som skole- og regionsenter. Viktig for regionsenteret blir å være attraktiv for utvikling av varierte servicetjenester som kan selges til privat og offentlige virksomheter i regionen.